

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเรียงตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

1. การบริหาร โรงเรียน
2. คุณธรรม จริยธรรม
3. ทฤษฎีจิตวิทยาเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม
4. มาตรฐานการศึกษาของชาติ
5. ความภูมิใจในความเป็นไทย
6. แนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ด้านความภูมิใจในความเป็นไทย
7. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ
8. บริบทของ โรงเรียนบ้านอืดอคอนห้วยขมิ้น
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 9.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 9.2 งานวิจัยต่างประเทศ

การบริหารโรงเรียน

1. ความหมายของการบริหารโรงเรียน

การบริหารโรงเรียนเป็นภารกิจหน้าที่ของผู้บริหาร และเป็นหน้าที่ของครูในโรงเรียนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายแก่เด็กวัยเรียนทุกคน เพื่อพัฒนาเด็กในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรม เจตคติ ค่านิยม ตลอดจนถ่ายทอดวัฒนธรรมประเพณีที่ดีแก่เด็กและเยาวชน เพื่อให้เป็นสมาชิกที่มีประสิทธิภาพของสังคม ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดภาระหน้าที่ในการบริหารงานของโรงเรียน โดยยึดกรอบตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด โดยให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษาชุมชน ท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผลได้อย่างมีคุณภาพ

และมีประสิทธิภาพ ซึ่งการบริหารโรงเรียนนั้น พันธ์ หันนาคินทร์ (2529 : 3) ได้แสดงทัศนะว่าแตกต่างจากการบริหารธุรกิจ ผลงานของธุรกิจคือกำไร ส่วนผลงานที่ได้รับจากการบริหารโรงเรียน คือ การพัฒนาคนให้มีคุณภาพขึ้น สำหรับ ปรีชา นิพนธ์วิทยา และ สุทิน นิยมพลับ (2528 : 2) ได้แสดงความคิดเห็นที่มีลักษณะพิเศษกว่าการบริหารงานอื่น ๆ คือเป็นงานที่จัดขึ้นเพื่อสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดี มีคุณภาพตามที่ประเทศชาติต้องการ ส่วนสงวน สิทธิเลิศอรุณ (2528 : 115) เน้นว่า การบริหารโรงเรียน คือ การใช้ คน เงิน วัสดุ และการจัดการ เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับการศึกษาตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร สำหรับหวน พิณรุฬพันธ์ (2528 : 7) ให้ความหมายแตกต่างว่า การบริหารโรงเรียน คือ การดำเนินงานของกลุ่มคนเพื่อบริหารทางการศึกษาแก่สมาชิกทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคมเป็นสมาชิกที่ดีและมีคุณภาพซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของสมบูรณ์ พรรณนาภ (2521 : 42) ที่ว่า การบริหารโรงเรียน คือ การดำเนินงานของกลุ่มคนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบของโรงเรียน อันได้แก่ การบริหารการศึกษาแก่สมาชิกของสังคมให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ สำหรับเมธี ปิรันธานนท์ (2525 : 3) ให้ความหมายของการบริหารโรงเรียนว่าเป็นการวินิจฉัยสั่งการ การควบคุมและจัดการให้บรรลุจุดมุ่งหมายปลายทางของการศึกษาที่ตั้งไว้ สมศักดิ์ ศรีมาโนชย์ (2524 : 148) กล่าวว่า การบริหารโรงเรียน หมายถึง การที่ผู้บริหารใช้อำนาจ 2 ประการ คือ อำนาจหน้าที่ของตำแหน่ง โดยอาศัยระเบียบ กฎ คำสั่ง และอำนาจของผู้ครองตำแหน่ง หรือ อำนาจที่เกิดจากความดีงามที่มีในตัว จัดองค์ประกอบในการบริหารให้เกิดการประสานงานกันเพื่อจัดการศึกษาในโรงเรียน

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การบริหารโรงเรียน คือกระบวนการต่าง ๆ ในการดำเนินงานของกลุ่มคนหรือผู้บริหาร เพื่อให้ได้การศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้

2. การบริหารงานของโรงเรียน

การบริหารจัดการของสถานศึกษาซึ่งมีหน้าที่ให้บริการการศึกษาแก่ประชาชนและเป็นสถานศึกษาของรัฐ จึงต้องนำหลักการว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีซึ่งเรียกกัน โดยทั่วไปว่า “ธรรมาภิบาล” มาบูรณาการในการบริหารและจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับโรงเรียนในฐานะที่เป็นนิติบุคคลด้วย หลักการดังกล่าวได้แก่

1. หลักนิติธรรม
2. หลักคุณธรรม
3. หลักความโปร่งใส
4. หลักการมีส่วนร่วม

5. หลักความรับผิดชอบ

6. หลักความคุ้มค่า

โดยตามระเบียบคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ว่าด้วยการแบ่งส่วนราชการภายในสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2547 ซึ่งประกาศใช้เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2547 ข้อ 4 กำหนดการแบ่งส่วนราชการที่จัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานออกเป็น 4 งาน ดังนี้

1. การบริหารวิชาการ
2. การบริหารงบประมาณ
3. การบริหารงานบุคคล
4. การบริหารทั่วไป

3. การบริหารงานวิชาการ

ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2545 : 2) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการเป็นงานสำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาเนื่องจากการบริหารงานวิชาการเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาโดยเฉพาะเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน ซึ่งเป็นจุดหมายหลักของสถานศึกษา แต่เป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จและความสามารถของผู้บริหาร ถ้ามองในกระบวนการดำเนินงานแล้ว หมายถึงกระบวนการบริหารกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุงการเรียนการสอน ตลอดจนการประเมินผลการสอน เพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียนหากมองการบริหารงานวิชาการใน ด้านงานของสถานศึกษา งานบริหารวิชาการ ได้แก่ งานควบคุมดูแลหลักสูตรการสอน การฝึกอบรมครูการนิเทศการศึกษา ความสำเร็จของสถานศึกษาอยู่ที่การบริหารงานวิชาการ ซึ่ง งานวิชาการมีขอบข่ายกว้างขวางใน ด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน โดยทั่วไปสถานศึกษาไม่ว่าจะเป็นด้านอาชีวศึกษาหรือด้านอื่น ๆ ในแต่ละระดับนั้น จะมีหลักสูตรและ โปรแกรมการศึกษาที่ใช้ร่วมกัน โดยทั่วไปหลักสูตรจัดโดยส่วนกลางโดยการเผยแพร่งานและวิชาการ การวัดผลการศึกษา การวิจัย การประเมินมาตรฐานสถานศึกษาเพื่อปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพของสถานศึกษา

แนวคิด

งานวิชาการเป็นงานหลักหรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์จะให้

สถานศึกษาคำเนินการให้ได้โดยอิสระคล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญ ทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและ กระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนา คุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้สถานศึกษาบริหารด้านวิชาการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว และสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน สถานศึกษา ชุมชน และท้องถิ่น
2. เพื่อให้การบริหารและการจัดการสถานศึกษาของสถานศึกษาได้มาตรฐาน และมีคุณภาพ สอดคล้องกับระบบประกันคุณภาพสถานศึกษา และการประเมินคุณภาพภายใน เพื่อพัฒนาตนเอง และการประเมินจากหน่วยงานภายนอก
3. เพื่อให้สถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจน ปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาการเรียนรู้ที่สนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ
4. เพื่อให้สถานศึกษาประสานความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของ สถานศึกษาและของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น ๆ อย่างกว้างขวาง ขอบข่ายภารกิจ

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
6. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
7. การนิเทศการศึกษา
8. การแนะแนวการศึกษา
9. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
10. การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
11. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
12. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร

หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

4. การบริหารงบประมาณ

งานที่สถานศึกษาจะต้องมีการบริหารงานที่เกี่ยวกับงบประมาณที่มุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานให้มีการจัดหาประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา รวมทั้งจัดหารายได้จากบริการมาใช้บริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีต่อผู้เรียน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 5 ว่าด้วยการบริหารและจัดการศึกษา มาตรา 39 กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง และในภารกิจตามหมวด 8 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ว่าด้วยทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา กำหนดว่า (กระทรวงศึกษาธิการ. 2550 : 26)

1. ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงิน และทรัพย์สินจากทุกส่วนของสังคมมาใช้
2. รัฐจัดสรรเงินอุดหนุนรายบุคคลให้แก่ผู้เรียนการศึกษาภาคบังคับและการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่โรงเรียนของรัฐและเอกชนอย่างเท่าเทียมกัน และจัดสรรเงินเพิ่มเติมแก่ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ
3. จัดสรรงบดำเนินการและลงทุนให้แก่โรงเรียนของรัฐ โดยคำนึงถึงคุณภาพและความเสมอภาคทางการศึกษา
4. ให้โรงเรียนมีอิสระในการบริหารงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษาควบคู่กับระบบการบริหารการเงินและบัญชี ระบบตรวจสอบติดตามและประเมินประสิทธิภาพการใช้จ่าย เพื่อความโปร่งใสและความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้

แนวคิด

การบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษามุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา รวมทั้งจัดหารายได้จากบริการมาใช้บริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาเพื่อส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานด้านงบประมาณมีความเป็นอิสระ คล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้
2. เพื่อให้ได้ผลผลิต ผลลัพธ์เป็นไปตามข้อตกลงการให้บริการ
3. เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการทรัพยากรได้อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ

ขอบข่ายภารกิจ

1. การจัดทำและเสนอของบประมาณ
 - 1.1 การวิเคราะห์และพัฒนานโยบายทางการศึกษา
 - 1.2 การจัดทำแผนกลยุทธ์หรือแผนพัฒนาการศึกษา
 - 1.3 การวิเคราะห์ความเหมาะสมการเสนอของบประมาณ
2. การจัดสรรงบประมาณ
 - 2.1 การจัดสรรงบประมาณในสถานศึกษา
 - 2.2 การเบิกจ่ายและการอนุมัติงบประมาณ
 - 2.3 การโอนเงินงบประมาณ
3. การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานการใช้จ่ายเงินและผล

การดำเนินงาน

- 3.1 การตรวจสอบติดตามการใช้จ่ายเงินและผลการดำเนินงาน
- 3.2 การประเมินผลการใช้จ่ายเงินและผลการดำเนินงาน
4. การระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา
 - 4.1 การจัดการทรัพยากร
 - 4.2 การระดมทรัพยากร
 - 4.3 การจัดหารายได้และผลประโยชน์
 - 4.4 กองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา
 - 4.5 กองทุนสวัสดิการเพื่อการศึกษา
5. การบริหารการเงิน
 - 5.1 การเบิกเงินจากคลัง
 - 5.2 การรับเงิน
 - 5.3 การเก็บรักษาเงิน
 - 5.4 การจ่ายเงิน

- 5.5 การนำส่งเงิน
- 5.6 การกั้นเงินไว้เพื่อเบิกเหลื่อมปี
- 6. การบริหารบัญชี
 - 6.1 การจัดทำบัญชีการเงิน
 - 6.2 การจัดทำรายงานทางการเงินและงบการเงิน
 - 6.3 การจัดทำและจัดหาแบบพิมพ์บัญชี ทะเบียน และรายงาน
- 7. การบริหารพัสดุและสินทรัพย์
 - 7.1 การจัดทำระบบฐานข้อมูลสินทรัพย์ของสถานศึกษา
 - 7.2 การจัดหาพัสดุ
 - 7.3 การกำหนดแบบรูปรายการหรือคุณลักษณะเฉพาะและจัดซื้อจัดจ้าง
 - 7.4 การควบคุมดูแล บำรุงรักษา และจำหน่ายพัสดุ

5. การบริหารงานบุคคล

การบริหารงานบุคคล หมายถึง ภารกิจสำคัญที่เกี่ยวกับงานบุคคลที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษา สามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดขอบข่ายภารกิจงานบุคคลว่า เป็นภารกิจงานบุคคล โดย ราชัย สันติวงษ์ (2531 : 3) ได้ให้ความหมายการบริหารงานบุคคลว่า เป็นภารกิจของผู้บริหารทุกคน ที่มุ่งปฏิบัติในกิจกรรมทั้งปวงที่เกี่ยวกับบุคลากร เพื่อให้ปัจจัยด้านบุคคล ขององค์การเป็นทรัพยากรมนุษย์ ที่มีประสิทธิภาพสูงสุดตลอดเวลาที่ส่งผลสำเร็จต่อเป้าหมายขององค์การ กิติมา ปรีดีติลล (2532 : 82) กล่าวว่า เป็นการจัดการเกี่ยวกับการวางแผน โยบายเกี่ยวกับตัวบุคคลที่ปฏิบัติงานในองค์การตั้งแต่ การสรรหาบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ที่มีจำนวนเพียงพอเข้ามาดำเนินงานให้เกิดประโยชน์เต็มที่ตลอดทั้งการบำรุงรักษา ส่งเสริมและพัฒนาสมรรถภาพ ของผู้ปฏิบัติงานให้สามารถให้ปฏิบัติงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหวังขององค์การและสอดคล้องกับ เอกชัย กีสุพันธ์ (2545 : 19) ให้ความหมายว่า การบริหารงานบุคคลเป็นกระบวนการดำเนินงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการได้มาการบำรุงรักษา และการพัฒนาบุคคลในองค์การ ตลอดจนการให้ทุนและ โทษแก่บุคลากร เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

แนวคิด

การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เป็นภารกิจที่สำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการด้าน

การบริหารบุคคลให้เกิดความคล่องตัว อีตระภายใต้กฎระเบียบ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล
ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ได้รับการพัฒนา มีความรู้ ความสามารถ มีขวัญ
กำลังใจ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติมีความมั่นคงและก้าวหน้าในอาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อ
การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้การดำเนินงานด้านการบริหารบุคคลถูกต้อง รวดเร็วเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล
2. เพื่อส่งเสริมบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถและมีจิตสำนึกในการปฏิบัติภารกิจที่รับผิดชอบให้เกิดผลสำเร็จตามหลักธรรมาภิบาลแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์
3. เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติงานเต็มตามศักยภาพโดยยึดมั่นในระเบียบวินัย จรรยาบรรณ อย่างมีมาตรฐานแห่งวิชาชีพ
4. เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานวิชาชีพได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติมีความมั่นคงและความก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ

ขอบข่ายภารกิจ

1. การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่งงาน
2. การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง
3. การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ
4. วินัยและการรักษาวินัย
5. การออกจากราชการ

6. การบริหารทั่วไป

งานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบงานอื่น ๆ นอกเหนือจากด้านการเรียนการสอนและงานวิชาการ ซึ่งเป็นงานหลักแล้ว การบริหารทั่วไปนั้นมีบทบาทในการประสานงานส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในด้านการศึกษา และงานด้านสัมพันธ์ชุมชน โดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบความเรียบร้อย จึงจำเป็นต้องอาศัยกลุ่มบริหารทั่วไป ซึ่งเป็นงานสนับสนุนการบริหารงานของโรงเรียน ให้ความสะดวกในการดำเนินงานด้านอื่น ๆ รวมถึงงานกิจการนักเรียน งานปกครอง และคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ก็จัดอยู่ในกลุ่มบริหารทั่วไปด้วย

แนวคิด

การบริหารทั่วไปเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบการบริหารองค์กร ให้การบริหารงานอื่น ๆ บรรลุผลตามมาตรฐานคุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริมสนับสนุนและการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการให้บริการ การศึกษาทุกรูปแบบ มุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาของสถานศึกษา ตามหลักสูตร บริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก โดยเน้นความโปร่งใสความรับผิดชอบที่ ตรวจสอบได้ ตลอดจน การมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชนองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้บริการ สนับสนุน ส่งเสริม ประสานและอำนวยความสะดวก ให้ปฏิบัติงานของสถานศึกษาเป็นไปได้อย่างเรียบร้อย มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
2. เพื่อประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและผลงานของสถานศึกษา ต่อสาธารณชนซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เจตคติที่ดี เลื่อมใส ศรัทธาและให้การสนับสนุนการจัดการศึกษา

ขอบข่ายภารกิจ

1. การดำเนินงานธุรการ
2. งานเลขานุการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
4. การประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา
5. การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร
6. งานเทคโนโลยีสารสนเทศ
7. การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหาร

ทั่วไป

8. การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม
9. การจัดทำสำมะโนผู้เรียน
10. การรับนักเรียน
11. การส่งเสริมและประสานงานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย
12. การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

13. การส่งเสริมงานกิจการนักเรียน
14. การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา
15. การส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานการศึกษาของบุคคล ชุมชน
องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา
16. งานประสานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น
17. การจัดระบบและควบคุมภายในหน่วยงาน
18. งานบริการสาธารณะ
19. งานที่ไม่ได้ระบุไว้ในหน่วยงานอื่น

การดำเนินงานธุรการ

แนวทางการปฏิบัติ

1. ศึกษาวิเคราะห์สภาพงานธุรการของสถานศึกษาและระเบียบ กฎหมาย
แนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง
2. วางแผนระบบงานธุรการ ลดขั้นตอนการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ
โดยอาจนำระบบเทคโนโลยีมาใช้ดำเนินงานให้เหมาะสม
3. จัดบุคลากรรับผิดชอบและพัฒนาให้ความรู้ ความสามารถในการ
ปฏิบัติงานธุรการ ตามระบบที่กำหนดไว้
4. จัดหา Hardware และ Software ให้สามารถรองรับการปฏิบัติงาน
ด้านวิชาการได้ตามระบบที่กำหนดไว้
5. ดำเนินการงานธุรการตามที่กำหนดไว้ โดยยึดหลักความถูกต้อง
รวดเร็ว ประหยัด และคุ้มค่า
6. ติดตาม ประเมินผล และปรับปรุงงานธุรการให้มีประสิทธิภาพ
ระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณ พ.ศ. 2526

2. ระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับทางราชการ พ.ศ. 2544

งานเลขานุการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

แนวทางการปฏิบัติ

1. รวบรวมประมวลวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ในการประชุม
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. สนับสนุนข้อมูล รับทราบหรือดำเนินการตามมติของคณะกรรมการ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นพื้นฐาน

3. ดำเนินงานด้านธุรการในการจัดประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา
4. จัดทำรายงานการประชุมชี้แจงมติที่ประชุมให้ผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบ
ดำเนินการหรือถือปฏิบัติแล้วแต่กรณี
5. ประสานการดำเนินงานตามมติการประชุมในเรื่องการอนุมัติ อนุญาต
สั่งการ เรงรัด การดำเนินการและรายงานผลการดำเนินการ ให้คณะกรรมการสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐานทราบ

ระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

กฎกระทรวงว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2545

3. การพัฒนาระบบเครือข่ายสารสนเทศ

แนวทางการปฏิบัติ

1. ดำรวจระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
2. จัดทำทะเบียนเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
3. จัดทำระบบข้อมูลของสถานศึกษาเพื่อใช้ในการบริหารจัดการภายใน
สถานศึกษาให้สอดคล้องกับระบบฐานข้อมูลของเขตพื้นที่การศึกษา
4. พัฒนานวัตกรรมที่รับผิดชอบระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศให้มี
ความรู้ความสามารถและทักษะในการปฏิบัติภารกิจ
5. จัดระบบเครือข่ายสารสนเทศเชื่อมโยงกับสถานศึกษาอื่น เขตพื้นที่
การศึกษาและส่วนกลาง
6. นำเสนอและเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหาร การบริการและ
ประชาสัมพันธ์
7. ประเมินและประสานงานระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ และ
ปรับปรุงเป็นระยะ ๆ

ระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

4. การประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา

แนวทางการปฏิบัติ

1. จัดให้มีระบบการประสานงานและเครือข่ายการศึกษา
2. พัฒนานวัตกรรมให้มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาเครือข่าย
การศึกษา

3. ประสานงานกับเครือข่ายการศึกษาเพื่อแสวงหาความร่วมมือ
ความช่วยเหลือเพื่อส่งเสริม สนับสนุนงานการศึกษาของสถานศึกษา
 4. เผยแพร่ข้อมูลเครือข่ายการศึกษาให้บุคลากรในสถานศึกษาและ
ผู้เกี่ยวข้องทราบ
 5. กำหนดแผนงาน/โครงการหรือกิจกรรมเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
ระหว่างเครือข่ายการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา
 6. ให้ความร่วมมือและสนับสนุนทางวิชาการแก่เครือข่ายการศึกษาของ
สถานศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษาอย่างต่อเนื่อง
- ระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
1. พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540
 2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยให้ข่าวและบริการข่าวสารของ
ทางราชการ พ.ศ.2529 และที่แก้ไขเพิ่มเติม
5. การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร
- กระบวนการบริหาร
- แนวทางการปฏิบัติ
1. ศึกษาวิเคราะห์โครงสร้าง ภารกิจ การดำเนินงาน คุณภาพและสภาพ
ของสถานศึกษา
 2. วางแผนการออกแบบการจัดระบบ โครงสร้างการแบ่งส่วนราชการ
ภายในระบบการทำงานและการบริหารงานของสถานศึกษา
 3. นำเสนอคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา พิจารณาให้ความเห็นชอบ
ในการแบ่งส่วนราชการในสถานศึกษา
 4. ประกาศและประชาสัมพันธ์ให้ส่วนราชการตลอดจนประชาชนทั่วไป
ทราบ
 5. ดำเนินการบริหารจัดการให้เป็นไปตาม โครงสร้างการแบ่งส่วนราชการ
ที่กำหนด
 6. ติดตามประเมินผลและปรับปรุงการจัดระบบบริหารให้ประสิทธิภาพ
ระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติบริหารราชการ
กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546

แนวทางการปฏิบัติ

1. ศึกษา วิเคราะห์ ข้อมูลสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาองค์กรของสถานศึกษา
2. กำหนดแนวทางการพัฒนาองค์กรให้ครอบคลุม โครงสร้าง ภารกิจ บุคลากร เทคโนโลยี และกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการจำเป็นของสถานศึกษา
3. ดำเนินการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ ความสามารถที่เหมาะสมโครงสร้างภารกิจเทคโนโลยีและกลยุทธ์สถานศึกษา
4. กำหนดเป้าหมาย ผลผลิต ผลลัพธ์ ตัวชี้วัด ในการปฏิบัติงานบุคลากร
5. ติดตามประเมินผลตามแนวทางการพัฒนาองค์กรเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ
6. นำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาองค์กรและกระบวนการปฏิบัติงานให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

ระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546

6. งานเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

แนวทางการปฏิบัติ

1. สํารวจข้อมูลด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาของสถานศึกษา
2. วางแผน กำหนดนโยบายและแนวทางการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษามาใช้ในการบริหารและพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา
3. ระดมจัดหาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้งานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา
4. สนับสนุนให้บุคลากรนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษามาใช้ในการบริหารและพัฒนาการศึกษา
5. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถและทักษะในการผลิตรวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมมีคุณภาพและประสิทธิภาพ
6. ส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาการผลิตการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
7. ติดตามประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเพื่อให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่าและเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้

ระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม

(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

7. การส่งเสริมสนับสนุนงานด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากรและ
บริหารงานทั่วไป

แนวทางการปฏิบัติ

1. สำรวจความต้องการจำเป็นของด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร
และบริหารทั่วไป

2. จัดระบบส่งเสริม สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการบริหารงาน
ด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากรและบริหารทั่วไป

3. จัดหาสื่อวัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อสนับสนุนอำนวยความสะดวก
ในการปฏิบัติงานทุกด้าน

4. ติดตาม ประเมินผลการสนับสนุนและอำนวยความสะดวกใน
การปฏิบัติงานของบุคลากรในด้านต่าง ๆ

5. นำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวก
ด้านต่าง ๆ ให้มีความยืดหยุ่นคล่องตัวและมีประสิทธิภาพ

ระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม
(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

2. พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.

2546

3. กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์การแบ่งส่วนราชการสถานศึกษา
ภายในสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น พ.ศ. 2546

8. การบริหารจัดการอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม

แนวทางการปฏิบัติ

1. กำหนดแนวทางการวางแผนการบริหารจัดการอาคารสถานที่และ
สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา

2. บำรุงดูแลและพัฒนาอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา
ให้อยู่ในสภาพที่มั่นคง ปลอดภัย เหมาะสมพร้อมที่จะใช้ประโยชน์

3. ติดตามตรวจสอบการใช้อาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาเพื่อให้เกิดความคุ้มค่าและเอื้อประโยชน์ต่อการเรียนรู้

4. สรุป ประเมินผล และรายงานการใช้อาคารสถานที่สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา

ระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการใช้อาคารสถานที่ของสถานศึกษา พ.ศ. 2526 และแก้ไขเพิ่มเติม

9. การจัดทำสำมะโนนักเรียน

แนวทางการปฏิบัติ

1. ประสานงานกับชุมชนและท้องถิ่นในการสำรวจข้อมูล จำนวนนักเรียนที่จะเข้ารับบริการทางการศึกษาในเขตบริการของสถานศึกษา
2. จัดทำสำมะโนผู้เรียนที่จะรับบริการทางการศึกษาของสถานศึกษา
3. จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศจากการสำมะโนผู้เรียน เพื่อให้สามารถนำเข้าสู่ข้อมูลมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. เสนอข้อมูลสารสนเทศการสำมะโนผู้เรียนให้เขตพื้นที่การศึกษา
รับทราบ

ระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

2. พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545

10. การรับนักเรียน

แนวทางการปฏิบัติ

1. ให้สถานศึกษาประสานการดำเนินการแบ่งเขตพื้นที่การบริการ
การศึกษาร่วมกันและเสนอข้อตกลงให้เขตพื้นที่การศึกษาเห็นชอบ

2. กำหนดแผนการรับนักเรียนของสถานศึกษา โดยประสานงานกับเขต
พื้นที่การศึกษา

3. ดำเนินการรับนักเรียนตามแผนงานที่กำหนด

4. ร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน ในการติดตาม
ช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาในการเข้าเรียน

5. ประเมินและรายงานรับเด็กเข้าเรียนให้เขตพื้นที่การศึกษารับทราบ

ระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545
 2. พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545
11. การส่งเสริมและประสานงานจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย

แนวทางการปฏิบัติ

1. สำรวจความต้องการในการเข้ารับบริการการศึกษาทุกรูปแบบทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย
 2. กำหนดแนวทางและความเชื่อมโยงในการจัดและการพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ตามความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่นที่สอดคล้องกับแนวทางของเขตพื้นที่การศึกษา
 3. ดำเนินการจัดการศึกษารูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง หรือทั้ง 3 รูปแบบตามความเหมาะสมและศักยภาพของสถานศึกษา
 4. ประสานเชื่อมโยงประสานความร่วมมือสนับสนุนส่งเสริมจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา
 5. ติดตามและประเมินผลการส่งเสริมและประสานงานการจัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย เพื่อปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้มีประสิทธิภาพต่อไป
- ระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546

12. การส่งเสริมกิจการนักเรียน

แนวทางการปฏิบัติ

1. วางแผนกำหนดแนวทางการส่งเสริมการจัดกิจกรรมนักเรียนของสถานศึกษาโดยสนับสนุนให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการวางแผน
2. ดำเนินการจัดกิจกรรมนักเรียนและส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมอย่างหลากหลายตามความถนัดและความสนใจของนักเรียน
3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ประสบการณ์จริงฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเห็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
4. สรุปและประเมินผลเพื่อปรับปรุงแก้ไข การส่งเสริมกิจการนักเรียนเพื่อให้เกิดการจัดกิจกรรมเกิดคุณค่าประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง

ระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545
2. ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดกิจกรรมของสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2532

13. การประชาสัมพันธ์

แนวทางการปฏิบัติ

1. ศึกษาความต้องการ ในการเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลและผลงานของ สถานศึกษารวมทั้งความต้องการในการได้รับข่าวสารข้อมูลทางการศึกษาของชุมชน
2. วางแผนการประชาสัมพันธ์ของสถานศึกษา โดยมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน องค์กร สถาบันและสื่อมวลชนท้องถิ่น
3. จัดให้มีเครือข่ายประสานงานประชาสัมพันธ์
4. พัฒนาบุคลากรผู้รับผิดชอบงานประชาสัมพันธ์ให้มีความรู้ ความสามารถในการดำเนินการประชาสัมพันธ์ผลงานของสถานศึกษา
5. สร้างกิจกรรมการประชาสัมพันธ์ให้หลากหลายรูปแบบ โดยยึด หลักการมีส่วนร่วมของเครือข่ายประชาสัมพันธ์
6. ติดตามประเมินผลการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ทราบถึงผลที่ได้รับและ นำไปดำเนินการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้เหมาะสมต่อไป

ระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการให้ข่าวและการบริการข่าวสาร ของทางราชการ พ.ศ. 2539 และแก้ไขเพิ่มเติม
3. ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประชาสัมพันธ์และการให้ข่าว ราชการ พ.ศ. 2525 และแก้ไขเพิ่มเติม

14. การส่งเสริมสนับสนุนและประสานการจัดการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร และหน่วยงานอื่น

แนวทางการปฏิบัติ

1. กำหนดแนวทางการส่งเสริมสนับสนุนและประสานการจัดการศึกษา ของบุคคล ชุมชน องค์กร และหน่วยงานอื่น

2. ให้คำปรึกษา แนะนำ ส่งเสริม สนับสนุน และประสานความร่วมมือ
ในการจัดการศึกษาร่วมกับบุคคล ชุมชน องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา
ระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับ
ที่ 2) พ.ศ. 2545

2. พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ
พ.ศ. 2546

15. การจัดระบบการควบคุมภายในหน่วยงาน

แนวทางการปฏิบัติ

1. วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาตามโครงสร้างและภารกิจของ
สถานศึกษา

2. วิเคราะห์ความเสี่ยงของการดำเนินงาน กำหนดปัจจัยเสี่ยงและ
จัดลำดับความเสี่ยง

3. กำหนดมาตรการในการป้องกันความเสี่ยงในการดำเนินงานของ
สถานศึกษา

4. วางแผนการจัดระบบควบคุมภายในสถานศึกษา

5. ให้นำผลการที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายนำมาตราการการป้องกันความเสี่ยงไปใช้
ในการควบคุมดำเนินงานตามภารกิจ

6. ดำเนินการควบคุมตามหลักเกณฑ์มาตรการและวิธีการที่สำนักงาน
ตรวจเงินแผ่นดินกำหนด

7. ประเมินผลการดำเนินการควบคุมภายใน ตามมาตรการที่กำหนดและ
ปรับปรุงให้เหมาะสม

8. รายงานผลการประเมินการควบคุมภายใน
ระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับ
ที่ 2) พ.ศ. 2545

2. ระเบียบคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินว่าด้วยการกำหนดมาตรฐาน
การควบคุมภายใน พ.ศ. 2545

16. งานบริการสาธารณะ

แนวทางการปฏิบัติงาน

1. จัดให้มีระบบการบริการสาธารณะ
2. จัดระบบข้อมูลข่าวสารของสถานศึกษาเพื่อให้บริการต่อสาธารณะ
3. ให้บริการข้อมูล ข่าวสาร และบริการอื่นๆ แก่สาธารณชน ตามความ

เหมาะสมและศักยภาพของสถานศึกษา

4. พัฒนาระบบให้บริการบริการแก่สาธารณชนให้มีประสิทธิภาพ เกิดความพึงพอใจต่อผู้มารับบริการ

5. ประเมินความพึงพอใจในการบริการสาธารณะจากผู้มาขอรับบริการ

6. นำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขพัฒนาระบบงานบริการสาธารณะ
ระเบียนกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารทางราชการ พ.ศ. 2540

17. งานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่น

แนวทางการปฏิบัติ

1. จัดให้มีบุคลากรรับผิดชอบตามความเหมาะสมและศักยภาพของ

ผู้ปฏิบัติงาน

2. ให้ผู้ที่รับผิดชอบงานวางแผนการปฏิบัติงานและดำเนินงานให้เสร็จสิ้น

ตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย

3. กำกับ ติดตาม การดำเนินงานของผู้ที่ได้รับมอบหมาย

4. ประเมินผล การปฏิบัติงานของผู้ที่ได้รับมอบหมาย

ระเบียนกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546

คุณธรรม จริยธรรม

การเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียน เป็นสิ่งที่ผู้บริหารโรงเรียน และ
คณะครู จะต้องร่วมมือร่วมใจหาวิธีดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และนโยบาย
ที่เกี่ยวข้องเพราะคุณธรรม จริยธรรม เป็นความรู้สึภายในของบุคคล จะสามารถล่วงรู้ได้ก็
ต่อเมื่อมีการปฏิบัติจริง จึงเป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่จะต้องดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์

คำว่า คุณธรรม จริยธรรม เป็นคำที่มักใช้ควบคู่กันอยู่เสมอ ๆ แม้จะให้ความรู้สึกคล้ายๆ มีความหมายเหมือนกัน แต่มีบางสิ่งที่จำแนกให้เห็นถึงความแตกต่างได้อย่างชัดเจน โดยมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายที่สอดคล้องกัน ดังนี้

1. ความหมายของคุณธรรม

นักการศึกษาได้ให้ความหมายของคำว่า “คุณธรรม” ดังนี้

ลิขิต ชีรเวทิน (2548 : 15) ได้กล่าวไว้ว่า คุณธรรม คือ จิตวิญญาณของปัจเจกบุคคล ศาสนาและอุดมการณ์ เป็นดวงวิญญาณของปัจเจกบุคคลและสังคมด้วย

จรวยพร ธรณินทร์ (2550 : 28) ที่กล่าวว่า คุณธรรม คือ คุณ + ธรรมะ คุณงามความดีที่เป็นธรรมชาติ ก่อให้เกิด ประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ซึ่งรวมสรุปว่าเป็น สภาพ คุณงาม ความดี

พระเทพวิสุทธิเมธี (พุทธทาสภิกขุ. 2527 : 90) กล่าวถึงคุณธรรมว่าเป็น คุณสมบัติฝ่ายดีโดยส่วนเดียว เป็นที่ตั้งหรือประโยชน์แก่สันติภาพ หรือสันติสุข จึงเป็นที่ต้องการของมนุษย์ คุณธรรมเป็นสิ่งที่ต้องอบรม โดยเฉพาะเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับที่เรากำลังต้องการ

กิริติ บุญเจือ (2546 : 45) ได้ให้ความหมายว่าคุณธรรม เป็นความประพฤติดีจนเป็นนิสัย

ราชบัณฑิตยสถาน (2542 : 187) ที่ให้ความหมายตรงกันว่า คุณธรรมหมายถึง สภาพคุณงามความดี

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2545 : 235) กล่าวว่า คุณธรรมหมายถึง สภาพคุณงามความดีของคนที่มีจริยธรรมอยู่ในระดับสูง ซึ่งนอกจากไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้อื่นแล้ว ยังมีจิตใจเอื้ออาทรต่อผู้อื่นอีกด้วย

กู๊ด (Good. 1973 : 614) ได้ให้ความหมายของคุณธรรมไว้ 2 ประการ คือ 1) คุณธรรมหมายถึง คุณภาพที่บุคคลได้กระทำตามความต้องการและมาตรฐานของสังคม ซึ่งเกี่ยวข้องกับคุณประพฤติและศีลธรรม 2) คุณธรรมหมายถึง ความดีงามของลักษณะนิสัยหรือพฤติกรรมที่ได้กระทำจนเคยชิน

จากความหมายของคุณธรรมที่นักวิชาการศึกษา และหน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องได้กล่าวมาแล้วนั้น พอสรุปได้ว่า คุณธรรม หมายถึง ความคิดความรู้สึกของบุคคลที่เป็นความดีความงาม โดยแสดงออกทางคุณประพฤติที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

2. ความหมายของจริยธรรม

นักการศึกษาไทยและต่างประเทศได้ให้ความหมายของจริยธรรม ดังนี้

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524 : 13) กล่าวว่า จริยธรรมคือสำนึกของบุคคลที่มีในเรื่อง เกี่ยวกับความดีความชั่ว ความถูกต้อง ความผิด ความยุติธรรม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 (ราชบัณฑิตยสถาน. 2525 : 214) ให้ความหมายของจริยธรรมในฐานะเป็นคำนามว่า หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติ หรือกฏศีลธรรม

กนก จันทร์ขจร (2526 : 8) กล่าวว่าจริยธรรมหมายถึง การประพฤติถูกต้องตามลักษณะของพลเมืองดีให้มีคุณภาพ บุคลิกลักษณะ อุปนิสัย และพฤติกรรมที่ดี มีศีลธรรมตามความต้องการและความจำเป็นของประเทศชาติ สอดคล้องกับ

พระราชวรมุณี (2528 : 13) ได้ให้ความหมายของคำว่า จริยยะ จริยา ตลอดจนจริยธรรม หมายถึงการดำเนินชีวิตในทางที่ดี

พนัส หันนาคินทร์ (2529 : 48) กล่าวว่า จริยธรรมหมายถึง ความประพฤติดีอันพึงปฏิบัติต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม ทั้งนี้ เพื่อก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรือง เกษมสุขขึ้นในสังคม และสมาชิกในสังคม การที่จะปฏิบัติให้เป็นไปเช่นนั้นต้องรู้จักว่าสิ่งใดผิด เพราะเป็นเรื่องทางจิต

สาโรช บัวศรี (2532 : 59) กล่าวว่า จริยธรรม คือแนวทางในการประพฤติเพื่อยู่ร่วมกันอย่างร่มเย็นในสังคม

สมเดช ใจหวัง (2547 : 28) ได้ให้ความหมาย จริยธรรมว่า หมายถึง ระบบกฎเกณฑ์ที่ใช้ในการจำแนกการกระทำที่ดีออกจากการกระทำชั่ว

เพ็ญเจดีย์ (Piaget. 1960 : 1) ให้ความเห็นเอาไว้ว่า จริยธรรม เป็นลักษณะประสบการณ์ของมนุษย์และหน้าที่เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ในการให้ความร่วมมือ เกี่ยวกับการจัดเตรียมทางสังคมในเรื่องความสนใจ อนามัยส่วนบุคคลและความสัมพันธ์ร่วมกันในการกระทำตามสิทธิและหน้าที่ของบุคคลในสังคม

โคลเบอร์ก (สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. 2545 : 224 ; อ้างอิงมาจาก Kohlberg. 1976 : 431) ให้ความหมายสอดคล้องกันว่า จริยธรรม เป็นความรู้ที่ฝึกฝินชอบชั่วดีเป็นเกณฑ์และมาตรฐานของการประพฤติปฏิบัติ ในสังคม ซึ่งบุคคลจะพัฒนาขึ้นจนกระทั่งมีพฤติกรรมเป็นของตนเอง ผลของการกระทำพฤติกรรมอันนั้น จะเป็นเครื่องตัดสินว่าการกระทำนั้นผิดหรือถูก โดยสังคมจะเป็นตัวตัดสิน

จากข้อความดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า จริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกนึกคิด ความประพฤติในสิ่งที่คิที่ถูกต้องทั้งต่อตนเองและสังคม อยู่ในศีลธรรมอันดี เป็นที่ต้องการของสังคม ซึ่งจะแสดงออกมาเป็นอุปนิสัยประจำวัน ไม่มีเสแสร้ง เพื่อให้สังคมมีความเจริญรุ่งเรือง มีความร่วมมือ เกิดความร่วมมือ จนกลายเป็นแนวทาง กฎเกณฑ์และมาตรฐานที่ดีงามของสังคม

ทฤษฎีจิตวิทยาเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม

ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ผู้บริหารโรงเรียนและครู ต้องพิจารณาถึงทฤษฎีทางจิตวิทยา และแนวความคิดพื้นฐานของคนเหล่านั้นเพื่อนำไปประกอบการพิจารณาดำเนินการในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ที่พึงประสงค์ให้กับนักเรียน โดยเฉพาะนักเรียนในช่วงชั้นที่ 2 ซึ่งอยู่ในวัยเข้าสู่หัวเลี้ยวหัวต่อ ระหว่างความเป็นเด็กกับความเป็นผู้ใหญ่ เพื่อให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ทฤษฎีทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์นั้น ได้มีนักการศึกษาและนักจิตวิทยาหลายท่านกล่าวไว้ ดังนี้ (สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ, 2545 : 239-240)

1. ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory)

ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) เป็นนักจิตวิทยาชาวออสเตรีย เป็นผู้สร้างทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory) ซึ่งเป็นทฤษฎีทางด้านการพัฒนา Psychosexual โดยเชื่อว่าเพศหรือกามารมณ์ (Sex) เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาของมนุษย์ แนวคิดดังกล่าวเกิดจากการสนใจศึกษาและสังเกตผู้ป่วยโรคประสาทด้วยการให้ผู้ป่วยนอนบนเก้าอี้ในอิริยาบถที่สบายที่สุด จากนั้นให้ผู้ป่วยเล่าเรื่องราวของตนเองไปเรื่อย ๆ ผู้รักษาจะนั่งอยู่ด้านศีรษะของผู้ป่วย คอยกระตุ้นให้ ผู้ป่วยได้พูดเล่าต่อไปเรื่อย ๆ เท่าที่จำได้ และคอยบันทึกสิ่งที่ผู้ป่วยเล่าอย่างละเอียด โดยไม่มีการขัดจังหวะ แสดงความคิดเห็น หรือตำหนิผู้ป่วย ซึ่งพบว่าการกระทำดังกล่าวเป็นวิธีการที่ช่วยให้ผู้รักษาได้ข้อมูลที่อยู่ในจิตใต้สำนึกของผู้ป่วย และจากการรักษาด้วยวิธีนี้เอง จึงทำให้ฟรอยด์เป็นคนแรกที่สร้างทฤษฎีจิตวิเคราะห์ ฟรอยด์เชื่อว่ามนุษย์มีสัญชาตญาณติดตัวมาแต่กำเนิด พฤติกรรมของบุคคลเป็นผลมาจากแรงจูงใจหรือแรงขับพื้นฐานที่กระตุ้นให้บุคคลมีพฤติกรรม คือ สัญชาตญาณทางเพศ (Sexual Instinct) 2 ลักษณะคือ

1. สัญชาตญาณเพื่อการดำรงชีวิต (Eros = life instinct)
2. สัญชาตญาณเพื่อความตาย (Thanatos = Death instinct)

فروยคือธิบายว่าสัญชาตญาณทั้ง 2 ลักษณะมีความต้องการทางเพศเป็นแรงผลักดัน ซึ่งบุคคลไม่กล้าแสดงออกมาโดยตรง จึงเก็บกดไว้ในระดับจิตไร้สำนึก (Unconscious mind) และได้ตั้งสมมติฐานว่า มนุษย์มีพลังงานอยู่ในตัวตั้งแต่เกิดเรียกว่า “Libido” ซึ่งทำให้บุคคลอยากมีชีวิต อยากสร้างสรรค์และอยากมีความรัก มีแรงขับทางด้านเพศหรือการรวมเพศ (Sex) เป็นเป้าหมายคือความสุขและความพอใจ โดยมีอวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกายที่ไวต่อความรู้สึก เช่น บริเวณปาก ทวารหนัก อวัยวะสืบพันธุ์ เรียกว่า อีโรจีเนียส โซน (Erogenous zone) ซึ่งความพึงพอใจในส่วนต่าง ๆ ของร่างกายจะเป็นไปตามวัย เริ่มตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวัยผู้ใหญ่ فروยจึงแบ่งขั้นตอนพัฒนาการบุคลิกภาพของมนุษย์ออกเป็น 5 ขั้น ดังนี้

1. ขั้นปาก (Oral Stage) มีอายุอยู่ในช่วงแรกเกิดถึง 18 เดือนหรือวัยทารก ความพึงพอใจของวัยนี้จะอยู่ที่บริเวณช่องปาก ทารกพึงพอใจกับการใช้ปากทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสุข เช่น การดูด กลืน กัด เคี้ยว แทะ กิน เป็นต้น ส่วนใหญ่ทารกจะใช้ปากในการดูดนมแม่ นมขวด ลูกนิ้วมือหรือสิ่งของ ทารกจะพึงพอใจเมื่อความต้องการดังกล่าวได้รับการตอบสนองที่เหมาะสม ซึ่งจะทำให้เขาโตขึ้นอย่างยอมรับตนเอง สามารถรักตนเองและผู้อื่นได้ในทางตรงข้าม หากความต้องการของทารกไม่ได้รับการตอบสนองที่เหมาะสม เช่น เมื่อหิวร้องไห้จนเหนื่อยแต่ไม่ได้นมเลย ได้รับนมไม่เพียงพอ ไม่มีคนสนใจ หรือถูกบังคับให้หย่านมเร็วเกินไป ก็ส่งผลให้เกิดความคับข้องใจ (Frustration) เกิดภาวะ “การติดตรึงอยู่กับที่” (Fixation) ได้ และก่อให้เกิดปัญหาทางด้านบุคลิกภาพเรียกว่า “Oral Personality” คือจะเป็นผู้ที่มีความต้องการที่จะหาความพึงพอใจทางปากอย่างไม่จำกัด มีลักษณะพูดมาก ชอบดูดนิ้ว ดินสอ หรือปากกานเสมอ โดยเฉพาะเวลาที่มีความเครียด นอกจากนี้ยังชอบนิทานว่าร้าย ถากถาง เหน็บแนม เสียดสีผู้อื่น ถ้าวร้าว พูดมาก กินจุบกินจิบ ดิคเหล้า บุหรี่ เคี้ยวหมากฝรั่งเป็นประจำ อย่างไรก็ตาม คนที่มี Oral Personality อาจเป็นผู้ที่มองโลกในแง่ดีมากเกินไปจนไม่สามารถยอมรับความจริงของชีวิต หรืออาจแสดงตนว่าเป็นคนเก่ง ไม่กลัวใคร และใช้ปากเป็นเครื่องมือ

2. ขั้นทวารหนัก (Anal Stage) มีอายุอยู่ในช่วง 18 เดือน ถึง 3 ปี วัยนี้จะได้รับความพึงพอใจจากการขับถ่าย การที่พ่อแม่เข้มงวดในการฝึกหัดให้เด็กใช้กระโถนและการควบคุมให้ขับถ่ายเป็นเวลาตามความต้องการของพ่อแม่ซึ่งไม่ตรงกับความต้องการของเด็ก จะทำให้เกิดความขัดแย้ง จนเป็น Fixation ทำให้เกิดบุคลิกภาพที่เรียกว่า “Anal Personality” คือเป็นคนเจ้าระเบียบ เข้มงวด ไม่ยืดหยุ่น ระเบียบนี้ หึงหวงคู่สมรสมากเกินไป และมีอารมณ์เครียดตลอดเวลา เมื่อโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ หรืออาจมีบุคลิกภาพตรงข้าม คือ อาจเป็นคนใจกว้าง สุรุษสุร่าย ไม่เป็นระเบียบ รก รุงรัง

3. ขั้นอวัยวะเพศ (Phallic or Oedipal Stage) อายุอยู่ระหว่าง 3 ถึง 5 ปี

ความพึงพอใจของเด็กวัยนี้อยู่ที่อวัยวะสืบพันธุ์ เด็กจะสนใจอวัยวะเพศของตน และแสดงออกด้วยการจับต้องลูกคลำอวัยวะเพศ สนใจความแตกต่างระหว่างเพศหญิงและเพศชาย เด็กผู้ชายจะมีปม อีดีคิปุส (Oedipus complex) ซึ่งเกิดจากการที่เด็กผู้ชายวัยนี้จะติดแม่ ต้องการเป็นเจ้าของแม่ เพียงผู้เดียว ขณะเดียวกันก็ทราบว่ามีแม่และพ่อรักกัน จึงพยายามเก็บกอดความรู้สึกที่อยากเป็นเจ้าของแม่แต่เพียงผู้เดียว และพยายามทำตัวเลียนแบบพ่อ ซึ่งเป็นกระบวนการที่เรียกว่า "Resolution of Oedipal Complex" ส่วนเด็กผู้หญิงจะมีปมอีเล็คตรา (Electra complex) ซึ่งเกิดจากเด็กผู้หญิงมีความรักพ่อแต่รู้ว่าไม่สามารถแย่งพ่อจากแม่ได้จึงเลียนแบบแม่ คือ ถือแม่เป็นแบบฉบับพฤติกรรมของผู้หญิง ในขั้นนี้การยอมรับปรากฏการณ์ทางเพศของพ่อแม่ต่อเด็ก วัยนี้เป็นเรื่องสำคัญ หากพ่อแม่ไม่เข้าใจ เข้มงวดเกินไปจะทำให้เด็กรู้สึกผิด โตขึ้นจะมีปัญหาในเรื่องการรักเพศตรงข้าม ไม่ยืดหยุ่น ขัดแย้งในตนเองอย่างรุนแรง ต่ำหนืดตนเอง ต่ำค่าตนเองต่ำ ไม่กล้าคิดสิ่งใหม่ ๆ และไม่กล้าถาม

4. ขั้นแฝงหรือขั้นพัก (Latency Stage) มีอายุอยู่ในช่วง 6 ถึง 12 ปี ปรอยด์

กล่าวว่าเด็กวัยนี้จะมุ่งความสนใจไปที่พัฒนาการด้านสังคมและด้านสติปัญญา เป็นวัยที่พร้อมจะเรียนรู้การมีเหตุผล รู้สึกชอบชั่วดี สนใจสิ่งแวดล้อมรอบตัว เรียนรู้ที่จะมีค่านิยม ทักษะคิด ต้องการเตรียมพร้อมที่จะปรับตัวและเตรียมตัวเข้าสู่ผู้ใหญ่ต่อไป เด็กจะเก็บกอดความต้องการทางเพศ จะเล่นหรือจับกลุ่มกับเพศเดียวกัน เริ่มมีเพื่อนสนิทกับเพศเดียวกัน สนใจบทบาททางเพศของตน

5. ขั้นสนใจเพศตรงข้าม (Genital stage) วัยนี้เป็นวัยรุ่นเริ่มตั้งแต่อายุ 12 ปี ขึ้นไป

เด็กเริ่มสนใจเพศตรงข้าม มีแรงจูงใจที่จะรักผู้อื่น มีความต้องการทางเพศ ความเห็นแก่ตัวลดลง ต้องการเป็นอิสระจากพ่อแม่ เป็นระยะเริ่มต้นของวัยผู้ใหญ่ ต้องการความสนใจ การยอมรับจากสังคม และมีการเตรียมตัวเป็นผู้ใหญ่

โครงสร้างบุคลิกภาพ (The Personality Structure)

ปรอยด์ เชื่อว่า โครงสร้างบุคลิกภาพของบุคคลมี 3 ประการ คือ

1. คนเบื้องตัน (Id) คือ คนที่อยู่ในจิตไร้สำนึก เป็นพลังที่ติดตัวมาแต่กำเนิด มุ่งแสวงหาความพึงพอใจ (Pleasure Seeking Principles) และเป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองเท่านั้น โดยไม่คำนึงถึงเหตุผล ความถูกต้อง และความเหมาะสม ประกอบด้วยความต้องการทางเพศและความก้าวร้าว เป็นโครงสร้างเบื้องต้นของจิตใจ และเป็นพลังผลักดันให้ Ego ทำในสิ่งต่าง ๆ ตามที่ Id ต้องการ

2. คนปัจจุบัน (Ego) คือพลังแห่งการใช้หลักของเหตุและผลตามความเป็นจริง (Reality Principle) เป็นส่วนของความคิด และสติปัญญา คนปัจจุบันจะอยู่ในโครงสร้างของ

จิตใจทั้ง 3 ระดับ

3. คนในคุณธรรม (Superego) คือส่วนที่ควบคุมการแสดงออกของบุคคลในด้านของคุณธรรม ความดี ความซื่อ ความถูกต้อง มโนธรรม จริยธรรมที่สร้างโดยจิตได้สำนึกของบุคคลนั้น ซึ่งเป็นผลที่ได้รับจากการเรียนรู้ในสังคมและวัฒนธรรมนั้น ๆ คนในคุณธรรมจะทำงานอยู่ในโครงสร้างของจิตใจทั้ง 3 ระดับ

การทำงานของคนที่ 3 ประการจะพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคลให้เด่นไปด้านใดด้านหนึ่งของทั้ง 3 ประการนี้ แต่บุคลิกภาพที่พึงประสงค์ คือ การที่บุคคลสามารถใช้พลังใจเป็นตัวแทนควบคุมพลังจิต และซูเปอร์อีโก้ให้อยู่ในภาวะที่สมดุลได้

จริยธรรมตามความคิดของฟรอยด์ คือความละเอียดในพฤติกรรมอันเกิดจากแรงขับ 2 ตัว ได้แก่ แรงขับทางเพศ (Sex Drive) และแรงขับความก้าวร้าว (Aggressive Drive) ซึ่งทั้ง 2 แรงขับนั้นจะผสมผสานมากับการเลียนแบบเอกลักษณ์ของบิดา หรือมารดา (Identification) โดย ฟรอยด์ อธิบายว่า การเลียนแบบ คือการรับเอาบุคลิกภาพของบุคคลอื่นมาผนวกเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพของเด็กเอง ซึ่งหมายถึงการที่เด็กจะเลียนแบบบุคลิกภาพของพ่อหรือแม่ ตามอิทธิพลทางบวกหรือลบจากปมออดิปุส (Oedipus Complex) ซึ่งจะเกิดขึ้นกับเด็กในตอนต้นของชีวิตซึ่งฟรอยด์เชื่อว่าการเลียนแบบนั้นมีกระบวนการ ดังนี้

1. กระบวนการสร้างจิตได้สำนึก (Conscious) ของเด็กนั้นเป็นวิธีการที่จะต้องสร้างขึ้นให้เกิดขึ้นกับเด็ก

2. กระบวนการข้ามวัย (Generation) ซึ่งเกิดจากการถ่ายทอดค่านิยมต่าง ๆ จากบิดาหรือมารดาของเขา โดยวิธีการเลียนแบบ

3. เด็กจะสร้างหรือรับค่านิยม ความพึงพอใจ หรือบทบาททางเพศของเขาเกิดจากโครงสร้างชีววิทยา (Biological Structure) จะพิจารณาด้วยตัวเองในสำนึกว่า สิ่งใดคือสิ่งใดถูก ควรทำหรือไม่ควรทำ โดย Superego จะมีหน้าที่ 3 ประการ คือ

3.1 กระตุ้น Id (Primitive Self) ให้ละทิ้งสิ่งไม่ถูกไม่ควร

3.2 สนับสนุน Ego (Self) ให้เปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ถูกที่ควร

3.3 แรงขับทางเพศ (Sex Drive) ต่อด้านให้เกิดการแสดงออกด้าน

ความถูกต้องตามกฎเกณฑ์ของสังคม

ฟรอยด์ อธิบายเพิ่มเติมว่า คนในคุณธรรม (Superego) สร้างมาจากพัฒนาการของมนุษย์ในการอบรมเลี้ยงดูของบิดา มารดา ในสภาพการณ์และบุคคลแวดล้อมในสังคมที่เข้าเป็นสมาชิก โดยคนในคุณธรรมของเด็กผู้ชายสร้างมาจาก Oedipus Complex ซึ่งเกิดขึ้นจากรักแม่ และพยายามเลียนแบบพฤติกรรมของพ่อ ยึดพ่อเป็นแบบอย่าง เพื่อเรียกร้องความรักจากแม่

ในทำนองเดียวกันเด็กผู้หญิงจะเกิด Electra complex โดยที่เด็กผู้หญิงจะอิจฉาการมีอวัยวะเพศชาย (Penis) ของพ่อจึงหันมารักพ่อ และเลียนแบบพฤติกรรมของแม่เพื่อเรียกร้องความรักจากพ่อ จากการศึกษาทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ ฟรอยด์ พบว่า ต้นกำเนิดและแหล่งก่อให้เกิดการพัฒนาทางจริยธรรมนั้น อยู่ที่การเรียนรู้เป็นสำคัญ โดยมีความแตกต่างตามกระบวนการภายในของวัฒนธรรม และการเลี้ยงดูของพ่อแม่มีอิทธิพลในการปลูกฝังความรู้สึกผิดชอบ ชั่วดี

2. ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา (Cognitive Development Theoy)

ทฤษฎีนี้ ถือว่าจริยธรรมเกิดจากแรงจูงใจในการปฏิบัติตนสัมพันธ์กับสังคม การพัฒนาจริยธรรมจึงต้องมีการพิจารณาเชิงเหตุผลเชิงจริยธรรม ตามระดับสติปัญญาของแต่ละบุคคล ซึ่งมีวุฒิภาวะสูงขึ้น การรับรู้จริยธรรมที่พัฒนาขึ้นตามลำดับ โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1976 : 391 ; อ้างอิงมาจาก สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ, 2545 : 240-242) ได้กล่าวถึงความเชื่อเบื้องต้นเกี่ยวกับทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา ไว้ดังนี้คือ

2.1 พัฒนาการทางจริยธรรม มีโครงสร้างพื้นฐานมาจากสติปัญญา (Cognitive) หรือองค์ประกอบการตัดสินใจเชิงจริยธรรม (Moral Judgment)

2.2 แรงจูงใจเบื้องต้นเกี่ยวกับจริยธรรม คือ แรงจูงใจเกี่ยวกับการยอมรับ (Acceptance) การมีความสามารถ (Competence) การเคารพตนเองหรือการเข้าใจในตนเองอย่างถ่องแท้ (Self Esteem of Self Actualization) มากกว่าจะเป็นความต้องการทางกายหรือการลดความวิตกกังวลเกี่ยวกับความกลัว

2.3 ลักษณะสำคัญของพัฒนาการทางจริยธรรม คือ พัฒนาการจะเป็นสากล มีขั้นตอนเหมือนกันทุกวัฒนธรรมมีการปฏิสัมพันธ์กันในสังคม มีการสวมบทบาท (Role-taking) และมีความขัดแย้งในสังคม ซึ่งต้องการบูรณาการทางจริยธรรม (Moral Integration) เช่นเดียวกัน

2.4 กฎเกณฑ์ปกติเบื้องต้นของจริยธรรม เกิดจากประสบการณ์ที่ได้จากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม มากกว่าจะเกิดการสร้างกฎเกณฑ์ภายในตนเอง จึงไม่นิยมขั้นพัฒนาการจากกฎเกณฑ์ภายใน แต่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างตน (Self) กับคนอื่น

2.5 สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางจริยธรรม พิจารณาจากคุณภาพและขอบเขตต่างๆ ไปของสิ่งเร้าทางพุทธิปัญญา (Cognitive) และทางสังคม ตลอดช่วงการพัฒนาการของเด็กมากกว่าเกิดจากประสบการณ์เฉพาะอย่างจากพ่อแม่ หรือประสบการณ์ที่ได้จากวินัย การลงโทษ หรือการให้รางวัล

แนวคิดพื้นฐานของ โคลเบอร์ก จริยธรรม หมายถึง กฎเกณฑ์ในการตัดสินใจ ความผิดถูกของการกระทำ ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎเกณฑ์นี้ขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางปัญญา

ซึ่งผูกพันกับอายุของบุคคล โคลเบอร์กได้ยึดทฤษฎีพัฒนาการของเพียเจต์ (Piaget) เป็นหลักการสร้างทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม โดยแบ่งพัฒนาการออกเป็น 3 ระดับ ภายในแต่ละระดับยังแบ่งพัฒนาการออกเป็นสองขั้น รวมเป็น 6 ขั้น ดังนี้

ระดับที่ 1 ระดับก่อนมีจริยธรรมของตนเอง (Pre-conventional Level) ระดับนี้บุคคลจะเลือกตัดสินใจกระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ไม่คำนึงถึงผลที่เกิดแก่ผู้อื่นมักพบในเด็กอายุ 2-10 ปี ในระดับนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้น

ขั้นที่ 1 การเชื่อฟังเพื่อหลบหลีกการลงโทษ

ขั้นที่ 2 การแสวงหารางวัลและการแลกเปลี่ยน

ระดับที่ 2 ระดับจริยธรรมตามกฎเกณฑ์ (Conventional Level) ระดับนี้บุคคลจะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มย่อยของตน ทำตามกฎหมาย หรือทำตามกฎเกณฑ์ของศาสนา รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา แสดงบทบาททางสังคมได้ มักพบในช่วงอายุ 10-16 ปี ระดับนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้น

ขั้นที่ 3 การทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ คล้อยตามผู้อื่น โดยเฉพาะเพื่อน พบอยู่ในช่วง 10-13 ปี

ขั้นที่ 4 ทำตามกฎเกณฑ์ของสังคม บุคคลจะรู้บทบาทและหน้าที่ของตน ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม พบว่าอยู่ในช่วง อายุ 13-16 ปี

ระดับที่ 3 ขั้นที่ทำตามคำมั่นสัญญา (Post Conventional Level) ระดับนี้บุคคลจะเห็นความสำคัญของคนหมู่มาก เคารพในสิทธิของผู้อื่น ควบคุมบังคับใจตนเองได้ พบว่าอยู่ในช่วงอายุ 16 ปี ขึ้นไป ระดับนี้แบ่งออกเป็น 2 ขั้น

ขั้นที่ 5 การมีเหตุผลและการเคารพตนเอง ใช้สัญญาสังคมเป็นเหตุผลในการตัดสินใจ

ขั้นที่ 6 การยึดอุดมคติสากล ทำความดีเพื่อความดี มีจิตใจกว้างขวาง

โคลเบอร์ก มีความเชื่อว่ากฎเกณฑ์ที่คนเราใช้ตัดสินความถูกต้องของการกระทำจะพัฒนาเป็นขั้น ๆ จากขั้นต่ำกว่า ไปสู่ขั้นสูงกว่าที่ละ 1 ขั้น ไม่มีการข้ามขั้น

จากการศึกษาทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของโคลเบอร์ก พบว่า จริยธรรมเกิดจากแรงจูงใจในการปฏิบัติตนสัมพันธ์กับสังคม การพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมจะต้องเป็นไปตามระดับสติปัญญาของแต่ละคน โดยพัฒนาตามวุฒิภาวะที่สูงขึ้นตามลำดับ ไม่มีการข้ามขั้น และกฎเกณฑ์เบื้องต้นของจริยธรรมเกิดจากประสบการณ์ที่มีการปฏิสัมพันธ์กับสังคม ทั้งนี้สิ่งแวดล้อมยังมีอิทธิพลในด้านเสริมประสบการณ์ทั้งทางพุทธปัญญา และทางสังคม

3. ทฤษฎีการปรับพฤติกรรม (Behavior Modification Theory)

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2545 : 248) ได้อธิบายทฤษฎีการปรับพฤติกรรมว่า นักจิตวิทยากลุ่มนี้มี สกินเนอร์ (Skinner) เป็นผู้นำ โดยทฤษฎีนี้ประยุกต์มาจากทฤษฎีการวางเงื่อนไขด้วยการกระทำ (Operant Conditioning) ที่อธิบายหลักการเรียนรู้ มนุษย์สามารถพัฒนาได้ โดยอาศัยหลักการปรับพฤติกรรม อันเป็นการเรียนรู้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลกรรมที่เกิดขึ้น โดยหลักการของทฤษฎีการปรับพฤติกรรม จะมีการกำหนดพฤติกรรมเป้าหมายที่ชัดเจน ทั้งที่พึงปรารถนามีการเรียงลำดับความสำคัญของพฤติกรรมเป้าหมายมีการปรับพฤติกรรมเป็นไปตามเงื่อนไข 2 ส่วน คือ เงื่อนไขการเสริมแรงบวกและเงื่อนไขการลงโทษ โดยพฤติกรรมที่ผู้ประพฤตินี้ได้รับการเสริมแรงบวก เช่น คำชมเชย การให้รางวัล จะมีความถี่สูงขึ้น และพฤติกรรมที่ได้รับสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาเป็นเงื่อนไขการลงโทษตอบแทนค่อยๆ หดหายไป

จากการศึกษาทฤษฎีการปรับพฤติกรรมของ สกินเนอร์ พบว่า การที่จะเสริมแรงคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ให้นักเรียน จะต้องขึ้นอยู่กับเงื่อนไขที่ใช้ในการควบคุม คือเงื่อนไขการเสริมแรงบวก หรือเงื่อนไขในการลงโทษ

4. ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ (Theory of Development)

เพียเจต์ (Piaget 1960 : 45) พบว่าการตัดสินใจทางจริยธรรมมีส่วนสัมพันธ์กับหลักการทางสติปัญญาและพัฒนาการทางจริยธรรมจะเป็นไปตามลำดับต่อเนื่องกันพัฒนาการทางจริยธรรมนั้นเขาได้แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นก่อนจริยธรรม (Pre-Morality) เริ่มตั้งแต่อายุ 3 ปี ขั้นนี้เด็กจะยึดตนเองเป็นใหญ่ (Egocentric) ไม่เข้าใจคนอื่นแต่ใจตนเอง ไม่รับรู้สภาพแวดล้อมและเกณฑ์ใดๆ ทั้งสิ้น เด็กจะเล่นรวมกันเป็นกลุ่มไม่ได้ เพราะถือเอาความต้องการของตัวเองเป็นใหญ่

2. ขั้นคำสั่งหรือความจริงที่เป็นไปได้ชัด (Heteronomous Morality) เริ่มตั้งแต่อายุ 4-11 ปี เป็นระยะเริ่มพัฒนาจริยธรรม โดยจะยึดคำสั่งเป็นกฎเกณฑ์ เด็กจะยึดคำสั่งและทำตามผู้ใหญ่สั่งสอนโดยไม่มีข้อสงสัย เป็นระยะว่านอนสอนง่ายซึ่งอยู่ในวัยประถมศึกษาจึงมักไม่มีปัญหาทางพฤติกรรม

3. ยึดขั้นหลักการแห่งตน (Autonomous Morality) เริ่มตั้งแต่อายุ 11 ปีขึ้นไป เป็นการพัฒนาจริยธรรม วัยนี้เป็นวัยที่ค่อนข้างยาก เพราะเด็กจะใช้สติปัญญาค้นหาเหตุผลเป็นระยะแสวงหาค่านิยมของตนเอง เพื่อนำไปสู่ดำเนินชีวิตเมื่อเป็นผู้ใหญ่ เด็กจะใช้สติปัญญาในการ

ตัดสินจริยธรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางการประพฤติปฏิบัติ โดยเพียงแต่ได้แสดงทฤษฎี
เกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

3.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับความรับผิดชอบ พบว่า เด็กอายุประมาณ 7 ปี จะ
ตัดสินความคิดในการกระทำ โดยพิจารณาจากความเสียหายที่เกิดขึ้น การตัดสินเช่นนี้เรียกว่า
ตัดสินโดยยึดความรับผิดชอบแบบปรนัย (Objective Responsibility) ส่วนเด็กอายุประมาณ 9 ปี
มักจะตัดสินโดยพิจารณาจากเจตนาของผู้กระทำผิด การตัดสินเช่นนี้เรียกว่า ตัดสินโดยยึด
ความรับผิดชอบแบบอัตนัย (Subjective Responsibility)

3.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับความถูกผิด เด็กเล็กมีทฤษฎีเกี่ยวกับความถูกผิดเป็น
ขาวกับดำ และเด็กเชื่อว่าทฤษฎีเกี่ยวกับความถูกผิดได้เพียงทฤษฎีเดียวคือ ทฤษฎีของตน
เด็กเชื่อว่าคนอื่น ๆ ก็มีทฤษฎีเหมือนตน เหตุที่เด็กมีทฤษฎีเช่นนี้เพราะเด็กเล็กอายุประมาณ
7 ปี ยังยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (Egocentric) การยึดตนเองเป็นศูนย์กลางนี้ เกิดขึ้นทั้งกับโลก
วัตถุ และทางจริยธรรม

3.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ เด็กเล็กจนถึง 7 ปี มีทฤษฎีว่ากฎเกณฑ์
เป็นสิ่งแน่นอนตายตัวที่ผู้ใหญ่กำหนด จะเปลี่ยนแปลงไม่ได้ และจะมีอยู่ตลอดไปหากใคร
พยายามเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์กับเด็กนี้ เด็กจะรับรู้ว่าเป็นการทำความคิด ในเด็กที่โตกว่าจะมี
ทฤษฎีว่า กฎเกณฑ์เป็นสิ่งที่กำหนดขึ้น โดยการตกลงของผู้เกี่ยวข้อง หากคนต้องการมีความ
ชัดเจน ตนก็ควรเคารพกฎเกณฑ์

3.4 ทฤษฎีเรื่องกรรมตามสนอง (Immanent Justice) เพียงแต่ เชื่อว่าสาเหตุ
สำคัญที่เด็กมีความเชื่อเรื่องกรรมตามสนอง เพราะเหตุผล 2 ประการ คือ การสั่งสอนของ
ผู้ใหญ่ที่ชอบสอนเด็กว่าหากทำไม่ดีแล้ว จะมีสิ่งต่าง ๆ ตามมาลงโทษ และจากความเชื่อของเด็ก
ที่ว่าสิ่งต่าง ๆ ก็มีชีวิตจิตใจเหมือนกับการทำผิดกับสิ่งใดก็อาจถูกสิ่งนั้นลงโทษได้ ความเชื่อ
เช่นนี้จะลดลงเมื่อเด็กเริ่มมีประสบการณ์มากขึ้นว่าทำไมบางครั้งตนทำผิดแต่ไม่เห็นกรรมตาม
สนองนอกจากนี้เด็กก็มีประสบการณ์จากความยุติธรรมจากผู้ใหญ่ เช่น ตนไม่ได้ทำผิดก็ถูก
ลงโทษ เป็นต้น

3.5 ทฤษฎีเกี่ยวกับการผิดจริยธรรม ขึ้นอยู่กับการลงโทษ เด็กเล็กมี
แนวโน้มที่จะตัดสินว่าการกระทำใดผิด ขึ้นอยู่กับการกระทำนั้นลงโทษหรือไม่ หากถูกลงโทษก็
ถือว่าไม่ผิด เด็กโตใช้การตัดสินที่เป็นอิสระจากการถูกลงโทษ โดยพิจารณาว่าการกระทำนั้น
ละเมิดกฎเกณฑ์ของสังคมหรือไม่

3.6 ทฤษฎีเกี่ยวกับวิธีลงโทษ เด็กเล็กมีความเชื่อเกี่ยวกับการลงโทษที่
เหมาะสมว่าควรเป็นการลงโทษที่รุนแรงให้สมกับความผิด (Expiatory Punishment) ขณะที่เด็ก

โตมีความเชื่อเกี่ยวกับการถูกลงโทษที่เหมาะสมว่า ควรเป็นการลงโทษทางสังคม (Punishment by Society) เด็กเล็กชอบให้ผู้ใหญ่ หรือผู้มีอำนาจลงโทษผู้กระทำผิดหรือก้าวร้าวมากกว่าเด็กโต ส่วนเด็กโตชอบการลงโทษที่เด็กกระทำโต้ตอบต่อผู้ทำผิดเอง เรียกว่าการลงโทษโดยส่วนตัว (Private Punishment)

3.7 ทรรศนะต่อการตัดสินใจที่มีอำนาจ เพียเจต์ เชื่อว่าปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อจริยธรรมภายนอกของเด็กมี 2 ปัจจัย คือ ความจำกัดด้านพัฒนาการทางความคิด ความเข้าใจ และการนับถือผู้ใหญ่แบบทิศทางเดียวปัจจัยสำคัญที่ เพียเจต์ เชื่อว่าช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางจริยธรรมภายนอก ไปสู่จริยธรรมภายใน คือ พัฒนาการทางความคิด ความเข้าใจ ที่เด็กลดการยึดถือตนเองเป็นศูนย์กลางลงไป ทำให้เด็กเข้าใจทรรศนะของผู้อื่นได้ และพัฒนาความเป็นตัวของตัวเองมากขึ้นพัฒนาการเหล่านี้เกิดขึ้นจากการที่เด็กได้มาปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่นในวัยเดียวกัน นอกจากนี้พ่อแม่ก็มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางจริยธรรมได้มากเช่นกัน หากพ่อแม่จะเปลี่ยนวิธีการอบรมเลี้ยงดูลูกจากการใช้ความเห็นของตนเป็นใหญ่มาเป็นตกลงกฎเกณฑ์กับลูก จะช่วยให้ลูกมีโอกาสพัฒนาจริยธรรมภายใน ได้เร็วขึ้น

จากการศึกษาทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ เพียเจต์ พบว่า การตัดสินใจทางจริยธรรมมีส่วนสัมพันธ์กับหลักการพัฒนาการสั่งสอนของผู้ใหญ่ การรับรู้ของตนเอง วิธีการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ เป็นต้น

5. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)

เจ้าของทฤษฎี ได้แก่ อัลเบิร์ต แบนดูรา (Albert Bandura) นักจิตวิทยาชาวแคนาดาตามทฤษฎีของแบนดูรา (Bandura, 1977 : 72) เชื่อว่า การเรียนรู้ทางสังคมถือว่า จริยธรรมเป็นเรื่องของกฎเกณฑ์ ที่ใช้ในการตัดสินใจการกระทำ และกำกับกับการกระทำของตน กฎเกณฑ์เหล่านี้ส่วนหนึ่งเป็นกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนด บางส่วนอาจเป็นกฎเกณฑ์ในใจของตนเอง นอกจากนี้ บุคคลยังอาจสร้างกฎเกณฑ์บางอย่างขึ้นมาด้วยตัวเอง ที่ไม่เหมือนอย่างเด่นชัดกับกฎเกณฑ์ของสังคม ทฤษฎีของสังคม ทฤษฎีระบุว่าพฤติกรรมส่วนมากของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้โดยมี 2 รูปแบบหลัก คือ การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง คือการเรียนรู้จากผลกรรม และการเรียนรู้จากการสังเกต ดังนี้

5.1 การเรียนรู้จากผลกรรม เป็นการเรียนรู้ที่บุคคลกระทำพฤติกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเองแล้วเรียนรู้ผลกรรมที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง ผลกรรมที่เกิดขึ้นจากการกระทำที่มีผลต่อมนุษย์มี 3 ด้าน คือ ด้านการให้ข้อมูล ด้านการจูงใจ และด้านการเสริมสร้าง

5.2 การเรียนรู้จากการสังเกต การเรียนรู้ชนิดนี้ เกิดขึ้นจากการสังเกตตัวแบบ (Model) ตัวแบบสำหรับการเรียนรู้ทางสังคม แบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ ตัวแบบจริงตัวแบบ สัญลักษณ์ และคำบอกเล่าหรือสารบันทึก โดยจะสังเกตว่าตัวแบบทำอะไร ทำอย่างไร มีกฎเกณฑ์อย่างไร เมื่อสังเกตได้ว่า ผู้สังเกตมีความคิดว่าตนสามารถทำพฤติกรรมใหม่ได้ อย่างไร การเรียนรู้จากการสังเกต จำต้องมีกระบวนการในการเรียนรู้ถึง 4 กระบวนการ คือ กระบวนการใส่ใจ กระบวนการเก็บจำ กระบวนการทางร่างกาย และกระบวนการจงใจ

จากการศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ แบนดูรา พบว่า การเสริมสร้างจริยธรรม ให้แก่บุคคลจะต้องใช้วิธีการเรียนรู้ ทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือเห็นแบบอย่าง หรือการบอกกล่าวให้บุคคลที่เกี่ยวข้องเกิดความเชื่อ เพื่อปรับพฤติกรรมให้เหมาะสมตามที่สังคมต้องการ

6. ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม

ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม เป็นทฤษฎีใหม่ที่ค้นพบโดย ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2543 : 10) ได้เสนอว่า ถ้าเปลี่ยนพฤติกรรมของคนดี คนเก่งเหมือนผลไม้บนต้น การจะให้ผลคอกใหญ่หวาน อร่อย ลำต้น ราก จะต้องสมบูรณ์ ลักษณะทางจิตใจ 5 ประการจึงเปรียบเสมือนลำต้นของต้นไม้อจริยธรรม ซึ่งเป็นสาเหตุของพฤติกรรม ลักษณะทางจิตใจ 5 ประการ คือ

- 6.1 ทักษะคติ คุณธรรม ค่านิยมที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของคนดี คนเก่ง
- 6.2 เหตุผลเชิงจริยธรรม หรือการเห็นแก่ผู้อื่น ส่วนรวม และหลักสากล มากกว่าเห็นแก่ตัว
- 6.3 ลักษณะมุ่งอนาคต สามารถคาดการณ์ไกล และสามารถควบคุมตนให้อดได้ รอได้ อย่างเหมาะสม
- 6.4 ความเชื่ออำนาจในตนว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วจะต้องได้รับโทษ
- 6.5 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หรือความมุ่งมั่นบากบั่น พินฝ่าอุปสรรคจนประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

พฤติกรรมของคนดี คนเก่ง จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีพื้นฐานทางจิต ซึ่งเปรียบเสมือน รากสำคัญของต้นไม้อจริยธรรม ที่ซ่อนใจหาอาหารมาเลี้ยงลำต้นได้อย่างเต็มที่มี 3 ประการ

1. สถิติปัญญา คือ ความเฉลียวฉลาด เหมาะสมกับอายุ เมื่อเป็นผู้ใหญ่ก็มี ความสามารถทางการคิดที่เป็นนามธรรมขั้นสูงได้

2. ประสบการณ์ทางสังคม หมายถึงการเข้าใจมนุษย์และสังคมรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา

3. มีสุขภาพจิตใจดี ซึ่งหมายถึง การมีความวิตกกังวลน้อย หรือในปริมาณที่เหมาะสมกับเหตุการณ์

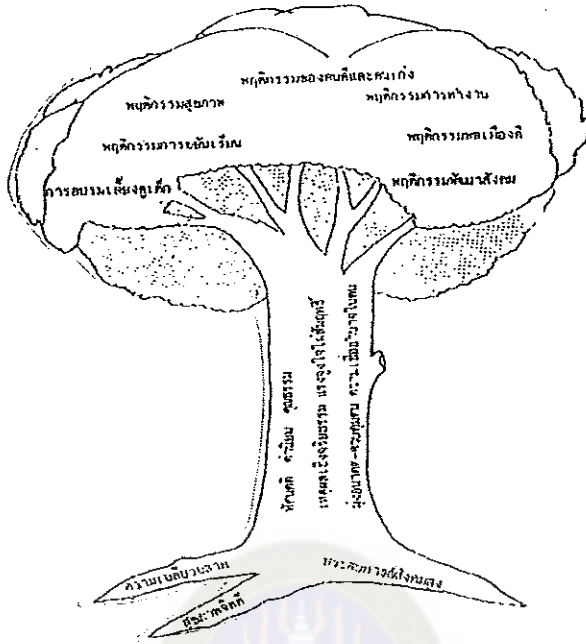
ลักษณะพื้นฐานทางจิต 3 ประการนี้ เป็นสาเหตุสำคัญของการพัฒนาลักษณะทางจิตใจ 5 ประการ ที่ล้ำต้น และพฤติกรรมของคนดี คนเก่ง ซึ่งเป็นผลไม่บนต้น ลักษณะทางจิตและพฤติกรรมที่ต้องเสริมตามทฤษฎีนี้ ต้องเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก 2 ขวบขึ้นไป การพัฒนาการฝึกให้กระทำพฤติกรรมที่ด้งามจนติดเป็นนิสัย ตามภาพแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุผู้รับการฝึกกับการพัฒนาทางด้านพฤติกรรมควบคู่จิตใจ ดังนี้

	อายุของผู้รับการฝึก	พัฒนา	
		พฤติกรรม	จิตใจ
ฝึกพฤติกรรมเพื่อพัฒนาจิตใจบางด้าน	0-5 ขวบ	80 %	20 %
	6-8 ขวบ	70 %	30 %
	9-11 ขวบ	60 %	40 %
ฝึกจิตใจเพื่อพัฒนาพฤติกรรมหลายด้านพร้อมกัน	13-15 ปี	40 %	60 %
	16-20 ปี	30 %	70 %
	ผู้ใหญ่	20 %	80 %

แผนภาพที่ 2 ปริมาณการพัฒนาจิตใจ และพฤติกรรมตามอายุ

(ที่มา : ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2543 :9)

ทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะได้กำหนดจิตลักษณะ 8 ด้าน ที่บุคคลควรมีเพื่อให้เกิดพฤติกรรมของคนดี และคนเก่ง โดยมีการวิจัยและตรวจสอบเอกสาร สามารถชี้ให้เห็นว่า บุคคลที่ยังมีพฤติกรรมของคนดีและคนเก่งน้อยนั้น เป็นเพราะขาดจิตลักษณะใดจิตลักษณะหนึ่งที่ควรจะพัฒนาให้ดีขึ้น ตามแผนภาพดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 3 ต้นไม้จริยธรรม แสดงลักษณะพื้นฐานและองค์ประกอบทางจิตใจที่จะนำไปสู่พฤติกรรมทางจริยธรรม (ที่มา : ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2543 : 10)

จากการศึกษาทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม ของดวงเดือน พันธุมนาวิน พบว่า พฤติกรรมต่าง ๆ ของคนดี คนเก่ง เหมือนผลไม้บนต้น การจะให้ผลตกใหญ่ หวานอร่อย ลำต้น ราก จะต้องสมบูรณ์ โดยมีทัศนคติที่ดี มีเหตุผลเชิงจริยธรรม มองการณ์ไกล เชื่อในเรื่องการทำดี และมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ซึ่งจะต้องมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ ความมีสติปัญญา การเอาใจเขามาใส่ใจเรา และมีสุขภาพจิตดี จึงจะได้ชื่อว่าเป็นผู้มีจริยธรรม และ ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2543 : 14) ได้จัดองค์ประกอบทางจริยธรรมไว้ 4 อย่าง คือ

1. ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง การมีความรู้ในสังคมของตนเองว่า การกระทำชนิดใดที่ควรกระทำ ไม่ควรกระทำ พฤติกรรมใดเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ปริมาณความรู้เชิงจริยธรรม หรือค่านิยมเกี่ยวกับจริยธรรมทางสังคมนั้นขึ้นอยู่กับอายุ ระดับการศึกษา และพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลด้วย

2. เจตคติทางจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่เกี่ยวกับลักษณะ หรือ พฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่าง ๆ ว่าตนชอบหรือไม่ชอบเพียงใด จะรวมถึงการมีความรู้สึกในเรื่องจริยธรรมเข้าด้วยกัน เจตคติเชิงจริยธรรมของคนส่วนมากจะสอดคล้องกับค่านิยมในสังคมแต่บุคคลบางในสภาพการปกติ อาจจะมีเจตคติที่แตกต่างกันออกไปจากสังคมด้วย

3. เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลที่จะเลือกทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งหรืองดเว้นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมกับตนเอง เหตุผลที่กล่าวนี้จะแสดงให้เห็นถึงเหตุจูงใจ หรือแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลังของการกระทำนั้น ๆ ของบุคคลและในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมนี้เป็นสิ่งตัดสินการกระทำต่าง ๆ ได้ดี

4. พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบหรืองดเว้นพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือค่านิยมทางสังคมนั้นๆ พฤติกรรมเชิงจริยธรรมเป็นสิ่งที่คนในสังคมให้ความสำคัญมากกว่าด้านอื่น ๆ ด้วยเหตุผลที่ว่า การกระทำที่ดีหรือเลวนั้นจะส่งผลต่อความสงบสุขของบุคคลและสังคมโดยตรง

องค์ประกอบทางจริยธรรมทั้ง 4 ด้านนี้ พฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่บุคคลแสดงออกมานั้นจะเป็นเครื่องชี้ว่าบุคคลมีจริยธรรมมากน้อยเพียงใดเป็นเหตุผลแสดงระดับของจริยธรรมด้วย

สรุปได้ว่า คุณธรรม จริยธรรม เป็นเรื่องของความคิด พฤติกรรมที่สั่งสมอยู่ในตัวบุคคลแต่ละคน ซึ่งนักจิตวิทยาได้สรุปเป็นทฤษฎี มีการชี้นำขั้นตอนในการพัฒนาที่ชัดเจน โดยขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละสังคมที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกัน

มาตรฐานการศึกษาของชาติ

มาตรฐานการศึกษาของชาติกำหนดโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). 2549 : 3-7, 46-47) ซึ่งยึดหลักอุดมการณ์และหลักการในการจัดการศึกษาของชาติ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และนโยบายด้านการศึกษาของรัฐบาลที่ได้แถลงต่อรัฐสภา ที่ต่างมีอุดมการณ์และหลักการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งความรู้ และเพื่อให้คนไทยทั้งปวงได้รับโอกาสเท่าเทียมกันทางการศึกษา พัฒนาค้นได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต อันเป็นเงื่อนไขไปสู่ระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ที่พึงประสงค์

อุดมการณ์สำคัญของการจัดการศึกษา คือ การจัดให้มีการศึกษาตลอดชีวิตและการสร้างสังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

การศึกษาที่สร้างคุณภาพชีวิตและสังคมบูรณาการอย่างสมดุลระหว่างปัญญาธรรม คุณธรรมและวัฒนธรรม เป็นการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อคนไทยทั้งปวง มุ่งสร้างพื้นฐานที่ดีใน

วัยเด็ก ปลูกฝังความเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมตั้งแต่วัยการศึกษาขั้นพื้นฐาน และพัฒนาการศึกษาได้ตรงตามความต้องการของผู้เรียน และสามารถตรวจสอบได้อย่างมั่นใจว่าการศึกษายเป็นกระบวนการของการพัฒนาชีวิตและสังคมเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน สามารถพึ่งตนเองได้ในระดับนานาชาติ เพื่อให้เป็นไปตามอุดมการณ์และหลักการในการจัดการศึกษาคังกล่าวจึงได้กำหนดมาตรฐานและตัวบ่งชี้ไว้ 3 มาตรฐาน และ 1 ตัวบ่งชี้

มาตรฐานที่ 1 คุณลักษณะของคนไทย ที่พึงประสงค์ทั้งในฐานะพลเมืองและพลโลก

มาตรฐานที่ 2 แนวการจัดการศึกษา

มาตรฐานที่ 3 แนวการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้/สังคมแห่งความรู้

มาตรฐานที่ 1 คุณลักษณะของคนไทย ที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะพลเมืองและพลโลก คนไทยเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข

เป้าหมายของการจัดการศึกษาอยู่ที่การพัฒนาคนไทยทุกคนให้เป็น “คนเก่ง คนดี และมีความสุข” โดยมีการพัฒนาที่เหมาะสมกับช่วงวัย พัฒนาคนตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ตรงตามความต้องการ ทั้งในด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้และทักษะคุณธรรมและจิตสำนึกที่พึงประสงค์ และอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

ตัวบ่งชี้

1. กำลังกาย กำลังใจที่สมบูรณ์ คนไทยมีสุขภาพกายและจิตที่ดี มีการพัฒนา ด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา เจริญเติบโตอย่างสมบูรณ์ตามเกณฑ์การพัฒนาในแต่ละช่วงวัย
2. ความรู้ทักษะที่จำเป็นและเพียงพอในการดำรงชีวิตและการพัฒนาสังคม
 - 2.1 คนไทยได้เรียนรู้เต็มตามศักยภาพของตนเอง
 - 2.2 คนไทยมีงานทำและนำความรู้ไปใช้ในการสร้างงานและสร้างประโยชน์ให้สังคม

3. ทักษะการเรียนรู้และการปรับตัว

3.1 คนไทยสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง รักการเรียนรู้ รู้ทันโลกรวมทั้งมีความสามารถในการใช้แหล่งความรู้และสื่อต่าง ๆ เพื่อพัฒนาตนเองและสังคม

3.2 คนไทยสามารถปรับตัวได้ มีมนุษยสัมพันธ์ดี และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

4. ทักษะทางสังคม

4.1 คนไทยเข้าใจและเคารพในธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและสังคม มีทักษะและความสามารถที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข

4.2 คนไทยมีความรับผิดชอบ เข้าใจ ยอมรับ และตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน สามารถแก้ไขปัญหาในฐานะสมาชิกของสังคมไทยและสังคมโลกโดยสันติวิธี

5. คุณธรรม จิตสาธารณะ และจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก

5.1 คนไทยดำเนินชีวิตโดยสุจริต วชิสุจริต และมโนสุจริต

5.2 คนไทยมีความรับผิดชอบทางศีลธรรมและสังคม มีจิตสำนึกใน

เกียรติภูมิของความเป็นคนไทยมีความภูมิใจในชนชาติไทย รักแผ่นดินไทย และปฏิบัติตามระบอบประชาธิปไตยเป็นสมาชิกที่ดีเป็นอาสาสมัครเพื่อชุมชนและสังคมในฐานะพลเมืองไทยและพลโลก

มาตรฐานที่ 2 แนวการจัดการศึกษา

การจัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ และการบริหารโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐานการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนเห็นแบบอย่างที่ดี ได้ฝึกการคิด ไต่สวนรู้จากประสบการณ์จริงที่หลากหลายตรงตามความต้องการ และมีความสุขในการเรียนรู้ ครู ณาจารย์ รู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล เตรียมการสอนและใช้สื่อที่ผสมผสานความรู้สากลกับภูมิปัญญาไทย จัดบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ จัดหาพัฒนาแห่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย และพัฒนาความคิดของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และสร้างสรรค์ ความสำเร็จของการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญขึ้นอยู่กับ

1. ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ผู้เรียน ครู ณาจารย์ ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และสมาชิกชุมชน

2. ปัจจัยด้านการบริหาร ได้แก่ หลักการบริหารจัดการและหลักธรรมาภิบาล
ตัวบ่งชี้

หลักสูตรการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

1. มีการจัดหลักสูตรที่หลากหลายตามความเหมาะสมของกลุ่มผู้เรียนทุกระบบสอดคล้องตามความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน

2. ผู้เรียนมีโอกาส / สามารถเข้าถึงหลักสูตรต่าง ๆ ที่จัดไว้อย่างทั่วถึง

3. องค์กรที่ให้บริการทางการศึกษามีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

มีอาคาร สถานที่ มีการส่งเสริมสุขภาพอนามัย และความปลอดภัย

4. มีการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ สื่อเพื่อการเรียนรู้ และการใช้ บริการเทคโนโลยีสารสนเทศทุกรูปแบบที่เอื้อต่อการเรียนด้วยตนเอง และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

มีการพัฒนาผู้บริหาร ครู คณาจารย์ แลบุคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ และมีคุณภาพ

1. ผู้บริหาร ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการและวิชาชีพ

2. ผู้บริหาร ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษามีคุณธรรม มีความพึงพอใจในการทำงาน และผูกพันกับงาน มีอัตราการออกจากงานและอัตราความผิดทางวินัยลดลง

3. มีแนวโน้มในการรวมตัวจัดองค์กระอิสระเพื่อสร้างมาตรฐานเฉพาะกลุ่ม และติดตามการดำเนินงานของบุคคลและสถานศึกษา ตลอดจนการสังส่ององค์ความรู้ที่หลากหลายมีการบริหารจัดการที่ใช้ในสถานศึกษาเป็นฐาน

3.1 องค์กร ชุมชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามสภาพท้องถิ่น สภาพปัญหา และความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน

3.2 ผู้รับบริหาร / ผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่มมีความพึงพอใจต่อการจัดบริการทางการศึกษาของสถานศึกษา

3.3 มีการกำหนดระบบประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของ กระบวนการบริหารการศึกษาเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ และสามารถรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกได้

มาตรฐานที่ 3 แนวการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ / สังคมแห่งความรู้การสร้างวิถี การเรียนรู้ และแหล่งการเรียนรู้ให้เข้มแข็ง

การเรียนรู้ ความรู้ นวัตกรรม สื่อ และเทคโนโลยี เป็นปัจจัยสำคัญของการ พัฒนาสู่สังคมแห่งความรู้ การส่งเสริมและสร้างกลไกเพื่อให้คนไทยทุกคนมีโอกาสและ ทางเลือกที่จะเข้าถึงปัจจัยและเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตลอดจนชีวิตด้วยรูปแบบและวิธีการที่ หลากหลาย โดยการได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนของสังคม จะนำมาซึ่งการพัฒนาคุณภาพ ประสิทธิภาพ และขีดความสามารถของคนไทยในการพัฒนาประเทศ รวมทั้งการเพิ่มศักยภาพ การแข่งขันของประเทศ

ตัวบ่งชี้

การบริการวิชาการและสร้างความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชนให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ / สังคมแห่งความรู้

1. สถานศึกษาร่วมมือกับบุคลากร และองค์กรในชุมชนที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทุกระดับ ร่วมจัดปัจจัยและกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน และให้บริการทางวิชาการที่เป็นประโยชน์แก่การพัฒนาคนในชุมชน เพื่อให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งภูมิปัญญา และคนไทยการเรียนรู้ตลอดชีวิต

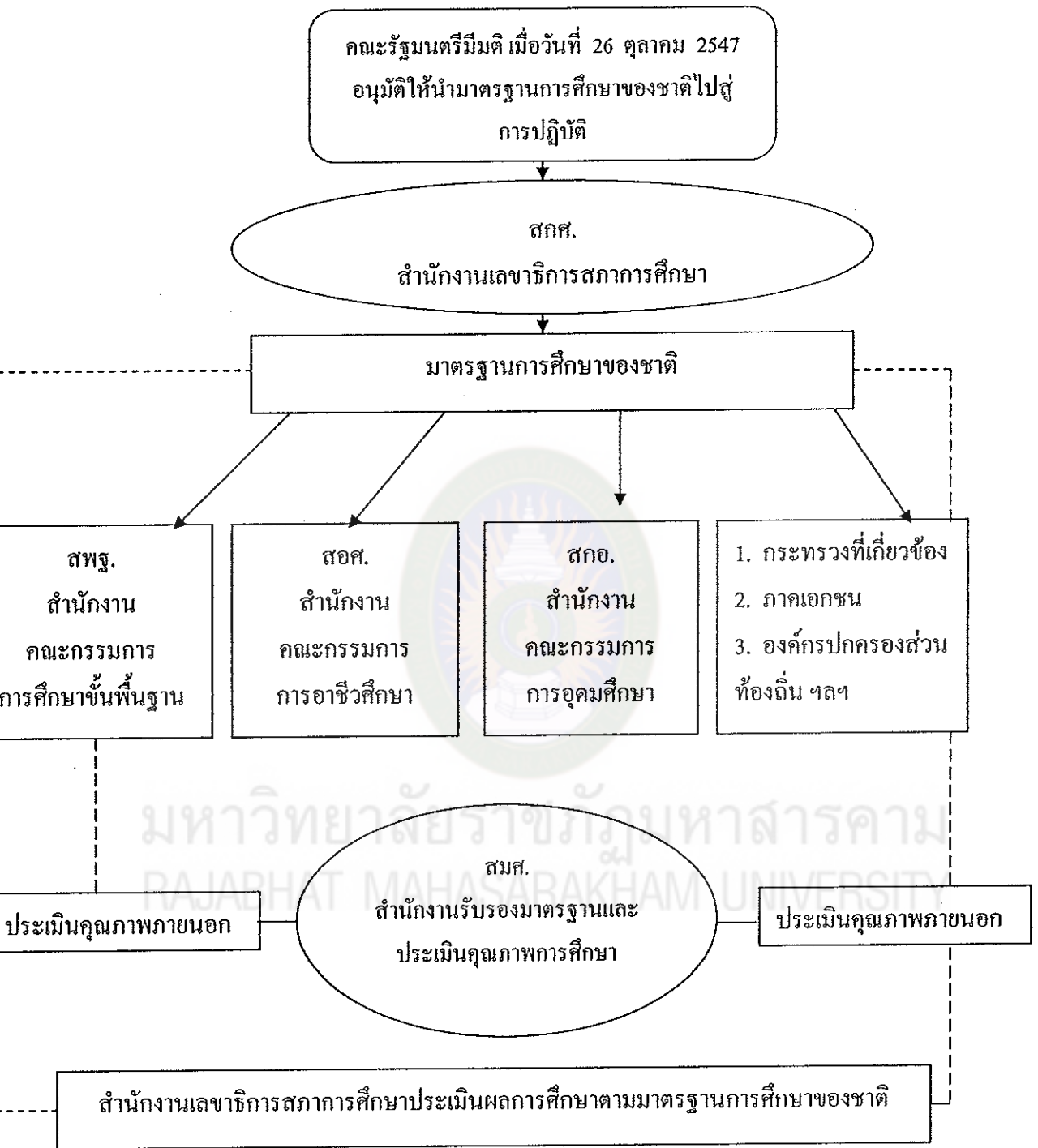
2. ชุมชนซึ่งเป็นที่ตั้งขององค์กรที่ให้บริการทางการศึกษามีสถานภาพเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ / สังคมแห่งความรู้ มีความปลอดภัย ลดความขัดแย้ง มีสันติสุข และมีการพัฒนาก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง

การศึกษาวิจัย สร้างเสริม สนับสนุนแหล่งเรียนรู้ และกลไกการเรียนรู้

1. ศึกษาวิจัย สำรวจ จัดทำ และจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ

2. ระดมทรัพยากร (บุคลากร งบประมาณ อาคารสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก ภูมิปัญญาและอื่น ๆ) และความร่วมมือจากภายในและภายนอกสถานศึกษา ในการสร้างกลไกการเรียนรู้ทุกประเภท เพื่อให้คนไทยสามารถเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้และสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิตจริงได้

3. ศึกษาวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และการพัฒนาประเทศ การสร้างและการจัดการความรู้ในทุกระดับ ทุกมิติของสังคม ครอบครัว ชุมชน องค์กรทุกระดับ และองค์กรที่จัดการศึกษามีการสร้างและใช้ความรู้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จนกลายเป็นวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ โดยนำเสนอเป็นกรอบงานตามแผนภาพที่ 4

แผนภาพที่ 4 โครงสร้างความสัมพันธ์ของมาตรฐานการศึกษา

สภาการศึกษาทำหน้าที่พัฒนาและนำเสนอมาตรฐานการศึกษาของชาติ จากนั้นองค์กรหลักและกระทรวงต่าง ๆ รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการอาชีวศึกษา และคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงที่เกี่ยวข้องภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฯลฯ จะทำหน้าที่พัฒนามาตรฐานการศึกษาของแต่ละระดับและประเภทการศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาที่จัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยได้ใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาระดับนั้น ๆ พร้อมทั้งดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการจัดการ เพื่อเตรียมความพร้อมรับการประเมินคุณภาพภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.)

มาตรฐานการศึกษา และตัวบ่งชี้ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน : ประถมและมัธยมศึกษา)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้กำหนดมาตรฐานการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา เพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน)มี 18 มาตรฐาน ใน 4 ด้าน คือมาตรฐานด้านผู้เรียน 8 มาตรฐาน 33 ตัวบ่งชี้ ดังนี้คือ

มาตรฐานด้านผู้เรียน มี 8 มาตรฐาน ได้แก่

ตัวบ่งชี้) มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ (มี 6

ตัวบ่งชี้) มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีจิตสำนึก ในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม (มี 2 ตัวบ่งชี้)

มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต (มี 5 ตัวบ่งชี้)

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ (มี 4 ตัวบ่งชี้)

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร (มี 5 ตัวบ่งชี้)

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (มี 3 ตัวบ่งชี้)

มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี (มี 5 ตัวบ่งชี้)

มาตรฐานที่ 8 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ คนตรี และกีฬา (มี 3 ตัวบ่งชี้)

รายละเอียดการกำหนดตัวบ่งชี้ตามมาตรฐานการศึกษาของคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน มีดังนี้คือ

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ มี 6 ตัวบ่งชี้ คือ

- 1.1 มีวินัย มีความรับผิดชอบ และปฏิบัติตามหลักธรรมเบื้องต้น ของศาสนาที่ตนนับถือ
- 1.2 มีความซื่อสัตย์สุจริต
- 1.3 มีความกตัญญูกตเวที
- 1.4 มีเมตตากรุณาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละเพื่อส่วนรวม
- 1.5 ประหยัด รู้จักใช้ทรัพย์สินของส่วนตน และส่วนรวมอย่างคุ้มค่า
- 1.6 นิยมไทย เห็นคุณค่าในภูมิปัญญาไทย ภูมิใจในความเป็นไทย และรักษาวัฒนธรรมไว้

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มี 2 ตัวบ่งชี้ คือ

- 2.1 รู้คุณค่าของสิ่งแวดล้อมและตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดจาก การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม
- 2.2 เข้าร่วมหรือมีส่วนร่วมกิจกรรม / โครงการอนุรักษ์และพัฒนา สิ่งแวดล้อม

มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต มี 5 ตัวบ่งชี้ คือ

- 3.1 มีทักษะในการจัดการและทำงานให้สำเร็จ
- 3.2 เพียรพยายาม ขยัน อดทน เอื้อรอบคอบในการทำงาน
- 3.3 ทำงานอย่างมีความสุข พัฒนางานและภูมิใจผลงานของตนเอง
- 3.4 ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
- 3.5 มีความรู้สึกที่ดีต่ออาชีพสุจริตและหาความรู้เกี่ยวกับอาชีพที่ตน สนใจ

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ มี 4 ตัวบ่งชี้ คือ

4.1 สามารถวิเคราะห์สังเคราะห์ สรุปความคิดรวบยอด คิดอย่างเป็นระบบและมีความคิดแบบองค์รวม

4.2 สามารถคาดการณ์ กำหนดเป้าหมายและแนวทางการตัดสินใจได้

4.3 ประเมินและเลือกแนวทางการตัดสินใจ และแก้ไขปัญหาอย่างมี

สติ

4.4 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มองโลกในแง่ดี และมีจินตนาการ

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร มี 5 ตัว

บ่งชี้ คือ

5.1 มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยตามเกณฑ์

5.2 มีผลการทดสอบรวบยอดระดับชาติเฉลี่ยตามเกณฑ์

5.3 สามารถสื่อความคิดผ่านการพูด เขียน หรือนำเสนอด้วยวิธีต่าง ๆ

5.4 สามารถใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารได้ทั้งภาษาไทยและ

ภาษาต่างประเทศ

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตัวเองรัก

การเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มี 3 ตัวบ่งชี้ คือ

6.1 มีนิสัยรักการอ่าน การเขียนและการฟัง รู้จักตั้งคำถามเพื่อ

แสวงหาแหล่งต่าง ๆ รอบตัว

6.2 มีวิธีการเรียนรู้ด้วยตัวเอง สามารถเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น และ

สนุกกับการเรียนรู้

6.3 สามารถใช้ห้องสมุด ใช้แหล่งความรู้และสื่อสารต่าง ๆ ทั้งใน

และนอกสถานศึกษา

มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพร่างกายและสุขภาพจิตที่ดี มี 5

ตัวบ่งชี้ คือ

7.1 มีสุขนิสัยในการดูแลสุขภาพ และออกกำลังกายสม่ำเสมอ

7.2 มีน้ำหนัก ส่วนสูง และมีสมรรถภาพทางกาย และออกกำลังกาย

สม่ำเสมอ

7.3 ป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดให้โทษ และหลีกเลี่ยงสภาวะที่เสี่ยง

ต่อความรุนแรง โรคภัย อุบัติเหตุ และปัญหาทางเพศ

7.4 มีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม และให้เกียรติผู้อื่น

7.5 มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ครู และชอบมาโรงเรียน

มาตรฐานที่ 8 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา มี 3 ตัวบ่งชี้ คือ

8.1 ชื่นชม ร่วมกิจกรรม และมีผลงานด้านศิลปะ

8.2 ชื่นชม ร่วมกิจกรรม และมีผลงานด้านดนตรี / นาฏศิลป์

8.3 ชื่นชม ร่วมกิจกรรม และมีผลงานด้านกีฬา / นันทนาการ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษามาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เพื่อเป็นการเสริมสร้างความดี รู้จักความซื่อ ความถูกต้อง ความคิด ความยุติธรรม ความไม่ยุติธรรม อันจะส่งผลต่อการมีวินัย ความรับผิดชอบ การประหยัด และออม ความขยันหมั่นเพียร และความซื่อสัตย์อันเป็นคุณธรรม และจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในโรงเรียนมากที่สุด

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบมาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมาตรฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก

มาตรฐานการศึกษาของชาติ	มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน	มาตรฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก
มาตรฐานที่ 1 คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ทั้งในฐานะพลเมืองและพลโลก	มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์	มาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ และกีฬา มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ ไตร่ตรองและวิสัยทัศน์

มาตรฐานการศึกษาของชาติ	มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน	มาตรฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก
	<p>มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร</p> <p>มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตัวเองและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง</p> <p>มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีสุขนิสัยสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี</p> <p>มาตรฐานที่ 8 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะดนตรี กีฬา</p>	<p>มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร</p> <p>มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง</p> <p>มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับบุคคลอื่นได้และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต</p>
<p>มาตรฐานที่ 2</p> <p>แนวการจัดการศึกษา</p>	<p>มาตรฐานด้านการเรียนการสอน</p> <p>มาตรฐานที่ 9 ครูมีวุฒิ / ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ หมั่นพัฒนาตนเอง เข้ากับชุมชน ได้ดีและมีครูพอเพียง</p> <p>มาตรฐานที่ 10 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ</p>	<p>มาตรฐานด้านครู</p> <p>มาตรฐานที่ 8 ครูมีวุฒิ / ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ และมีครูพอเพียง</p> <p>มาตรฐานที่ 9 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ</p>
	<p>มาตรฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษา</p> <p>มาตรฐานที่ 11 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ</p> <p>มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้างระบบการบริหารงานและพัฒนาองค์กรอย่างมีระบบครบวงจร</p>	<p>มาตรฐานด้านผู้บริหาร</p> <p>มาตรฐานที่ 10 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการ</p> <p>มาตรฐานที่ 11 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้างและ การบริหารอย่างเป็นระบบครบวงจรให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา</p>

มาตรฐานการศึกษาของชาติ	มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน	มาตรฐานเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก
	<p>มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน</p> <p>มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษามีการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ</p> <p>มาตรฐานที่ 15 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย</p> <p>มาตรฐานที่ 16 สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติเต็มศักยภาพ</p>	<p>มาตรฐานที่ 12 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ</p> <p>มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่นมีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้</p>
<p>มาตรฐานที่ 3</p> <p>แนวการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้/สังคมแห่งความรู้</p>	<p>มาตรฐานด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้</p> <p>มาตรฐานที่ 17 สถานศึกษามีการสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น</p> <p>มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการร่วมมือกันระหว่างบ้านองค์กรทางศาสนา สถาบันทางวิชาการ และองค์กรเพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน</p>	<p>มาตรฐานที่ 14 ศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา</p>

ความภูมิใจในความเป็นไทย

1. เอกลักษณ์แห่งความเป็นไทย

คือสิ่งที่บ่งบอกความเป็นไทยได้อย่างดีที่สุดเพราะประเทศไทยนั้นได้ชื่อว่าเป็นประเทศ เอกลักษณ์เป็นของตัวเองชาติหนึ่งของโลก มีอักษร ตัวอักษรที่เป็นเฉพาะของตัวเอง พร้อมกับการแต่งกายแบบฉบับไทย ที่มีรูปแบบลวดลายที่สวยงามอ่อนช้อย อีกทั้งการแต่งกายแบบฉบับไทยในสมัยปัจจุบัน ได้นำเอาไปประยุกต์ในแบบสากลจนเป็นที่โด่งดังไปทั่วในเรื่องความสวยงาม นอกจากความสวยงามที่ไม่เหมือนใครของเครื่องแต่งกายแล้วนั้น ความสวยที่สื่อออกมาจากตัวตนแห่งคนไทย ก็จะเป็น "การไหว้" ที่เป็นเอกลักษณ์ชาติเดียวในโลกที่ไม่มีใครเหมือน เอกลักษณ์ของไทยนั้น ไม่ได้มีเพียงแค่การไหว้ที่สวยงามอย่างเดียวเท่านั้น ยังมีสถาปัตยกรรม แบบไทยๆ ที่สามารถเห็นได้ตาม ศาสนสถาน (วัด) โบสถ์วิหาร ปราสาท พระราชวัง และอาคารบ้านทรงไทยอันสวยงามสดงดงาม เอกลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมและประเพณีที่เห็นเด่นชัดก็คือการแสดงรำไทย ที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนไทยได้อย่างดี เอกลักษณ์ทางดนตรีไทยนั้นก็ไม่มีรองชาติใดในโลกเหมือนกัน ซึ่งสามารถจับขาน บรรเลง เสียงที่ชาวไทยและชาวต่างประเทศ ต้องมนต์สะกดของเสียงเพลงเลขที่เดียว เสน่ห์ของดนตรีไทยยังสามารถนำมาผสมผสานรวม ร่วมกับดนตรีสากลเพิ่มความไพเราะไปอีกในรูปแบบหนึ่งอย่างศิลปะผสมเลขที่เดียว

2. สืบสานความเป็นไทย

การเล่นและดนตรี ที่สืบสานประเพณี ในงานสงกรานต์ เราจะพบเห็นเป็นประจำกับการละเล่นทั้งดนตรีพื้นบ้านและการละเล่น อันเป็นคุณลักษณะที่โดดเด่นของคนไทยเช่น การเล่นสบ้า การเล่นซอหน้า การเล่นวงมโหรี การละเล่นดนตรีไทย ซึ่งเป็นดนตรีพื้นเมือง ซึ่งจะไม่พบเห็นในยุคปัจจุบัน ปัจจุบันเป็นที่น่าเป็นห่วงและน่าเสียดาย ที่เราจะพบเห็นเด็ก ๆ ถูกหลาเล่นแต่เกมส์ต่าง ๆ ในอินเทอร์เน็ต ที่ได้ทั้งปัญญาและทำให้เสียผู้เสียคน ก็คงจะอยู่ที่พวกเราที่เป็นผู้หลักผู้ใหญ่ ที่อบรมสั่งสอนเขาเหล่านั้นให้เห็นความสำคัญในวิถีชีวิต และดำรงไว้ซึ่งประเพณีอันดีงามส่งเสริมพิธีกรรมและความสัมพันธ์อันดีงามเมืองไทยเป็นเมืองพุทธ หลากหลายด้วยพิธีกรรมอันงดงาม ที่มีมาแต่โบราณ เป็นพิธีกรรมที่สร้างความหวังหาอาหาร สร้างความสัมพันธ์ การประกอบพิธีกรรมจะสร้างความสัมพันธ์ทางด้านจิตใจอย่างลึกซึ้ง กับผู้ให้และผู้รับ ส่งเสริมความเคารพนับถือซึ่งกันและกัน ระหว่างหลากหลายอายุ

3. ความรักความผูกพันระหว่างครอบครัว

วันสงกรานต์ วันแห่งความผูกพันของสมาชิกในครอบครัวอย่างแท้จริง เมื่อก่อนพ่อแม่เตรียมเครื่องแต่งกายใหม่ใหม่ ๆ ไว้ให้ลูกหลานรวมทั้งเครื่องประดับ ใช้สำหรับตกแต่งเพื่อความบริสุทธิ์ในกายไปทำบุญที่วัดในหมู่บ้าน นอกจากนั้นลูกหลานจะเตรียมเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ให้พ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ได้สวมใส่ หลังพิธีรดน้ำคำหัวเพื่อขอพร ซึ่งเป็นความรักความผูกพันอย่างแท้จริงของลูกหลานในครอบครัว พ่อแม่มีความสุข ความปลื้มใจที่ได้เห็นลูกหลานมากันพร้อมหน้า

4. ความกตัญญูพ่อแม่ และผู้มีพระคุณ

ความเป็นคนไทย ความกตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้หลักผู้ใหญ่ ผู้มีพระคุณ วงศาคณาญาติ ตลอดจนถึงบรรพบุรุษ ซึ่งจะปรากฏในวันสงกรานต์ ถือว่าวันดังกล่าวจะเป็นวันที่ลูกหลานจะได้แสดงความเคารพ กตัญญูต่อผู้มีพระคุณทั้งที่มีชีวิตอยู่ และล่วงลับไปแล้ว การแสดงความรัก ความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณที่ยังมีชีวิตอยู่ กระทำโดยการ ไปรดน้ำขอพรด้วยความเคารพ และการระลึกถึงพระคุณของพ่อแม่ บรรพบุรุษ ที่ได้เลี้ยงดู

5. เอกลักษณ์ไทย

เอกลักษณ์ไทย คือ สิ่งที่ยังบอกความเป็นชาติไทยได้อย่างชัดเจน ได้แก่

5.1 ภาษาไทย คือ ภาษาพูดที่ใช้สื่อสารกันได้อย่างเข้าใจ ถึงแม้จะมีสำเนียงที่แตกต่างกัน ไปบ้างในแต่ละพื้นที่ รวมถึงการใช้ศัพท์กับบุคคลในระดับต่าง ๆ และอักษรไทยที่ใช้ในภาษาเขียนโดยทั่วไป

5.2 การแต่งกาย ถึงแม้ว่าในปัจจุบันการแต่งกายของชาวไทยจะเป็นสากลมากขึ้น แต่ก็ยังคงเครื่องแต่งกาย ของไทยไว้ในโอกาสสำคัญต่าง ๆ เช่น ในงานพระราชพิธี งานที่เป็นพิธีการ หรือในโอกาสพบปะ สังสรรค์ระหว่างผู้นำ พิธีแต่งงาน เทศกาลและงานประเพณีที่จัดขึ้น หรือในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ต้องการ แสดงให้เห็นถึงความเป็นไทยอย่างชัดเจน ในบางหน่วยงานของราชการ มีการรณรงค์ให้แต่งกายในรูปแบบไทย ๆ ด้วย ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี

5.3 การแสดงความเคารพด้วยการไหว้และกราบ ซึ่งแบ่งแยกออกได้อย่างชัดเจน เช่น กราบพระพุทธรูป กราบพระสงฆ์ กราบไหว้บุคคลในฐานะ หรือวัยต่าง ๆ ตลอดจนการวางตนด้วยความสุภาพอ่อนน้อมถ่อมตน การแสดงความกตัญญูกตเวทิต่อผู้มีพระคุณ ความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมไปถึงความเกรงใจ

5.4 สถาปัตยกรรม เห็นได้จากชิ้นงานที่ปรากฏในศาสนสถาน โบสถ์วิหาร ปราสาทราชวัง และอาคารบ้าน ทรงไทย

5.5 ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี ประเทศไทย มีการติดต่อกับหลายเชื้อชาติ ทำให้มีการรับวัฒนธรรมของชาติ ต่าง ๆ เข้ามา แต่คนไทยสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม และปฏิบัติสืบต่อกันมาจน กลายเป็น ส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของไทย

5.6 ดนตรีไทย กีฬาไทย และการละเล่นพื้นเมืองต่าง ๆ

6. ขนบไทย

ประวัติขนบไทย

สมัยสุโขทัย ขนบไทยมีที่มาจากชนชาติไทย จากประวัติศาสตร์ที่ติดต่อกับชาย กับต่างประเทศคือ จีนและอินเดียในสมัยสุโขทัย มีส่วนช่วยส่งเสริมการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ด้านอาหารการกินร่วมไปด้วย

สอนลูกให้ภาคภูมิใจในความเป็นไทย (สุภาพร เทพยสุวรรณ. 2552 : 5)

"เราจะสอนให้ลูกรู้จักความเป็นไทยได้อย่างไร?"

เป็นคำถามที่น่าสนใจ นักจิตวิทยาชาวอเมริกันกล่าวว่า หากจะถามถึงความทรงจำ ในช่วงวัยเด็ก สิ่งที่อยู่ในสมองของเด็ก 3 อย่างที่เด็ก ๆ จำได้ คือ การกินอาหารมือที่แสนอร่อย การไปเที่ยวที่สนุก และการใช้เวลาในบ้าน เด็ก ๆ จำได้ถึง การไปเที่ยวน้ำตก การไปเที่ยวทะเล การเข้าค่ายพักแรม และช่วงความทรงจำเหล่านี้ที่เด็ก ๆ จะจำได้ไม่รู้ลืม แต่เนื่องจากในภาวะ ปัจจุบัน โลกมีความเปลี่ยนแปลง ไปอย่างรวดเร็ว วัฒนธรรมที่หลากหลายเข้ามามีบทบาทสำคัญ และเข้ามามีอิทธิพลต่อสถาบันครอบครัว โรงเรียน และสิ่งแวดล้อมที่เด็กอาศัยอยู่ เราจะทำ อย่างไรที่จะสร้างความทรงจำที่ดีให้แก่เด็ก เราจะทำอย่างไรให้เด็กรู้และเข้าใจถึงความเป็นคน ไทยได้อย่างถ่องแท้ วันนี้ผู้เขียนมีวิธีแนะนำง่าย ๆ และมีประโยชน์ดังนี้

1. เป็นตัวอย่างที่ดีให้ลูกดู มีขนบธรรมเนียมของไทยหลายอย่างที่น่าจะมีการส่งต่อหรือถ่ายทอดสู่ลูกหลาน เช่นการมีสัมมาคารวะผู้ใหญ่ การเคารพนับถือฟังบิดามารดา ความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ซึ่งสิ่งเหล่านี้บางครั้งฝรั่งไม่มี ดังนั้นคุณพ่อคุณแม่ควรทำให้ลูกดูเป็นตัวอย่าง การไหว้แบบไทยๆ รอยยิ้มแบบไทย จนเราได้ชื่อว่า สยามเมืองยิ้ม The Land of Smile ความกตัญญูในการดูแลพ่อกับแม่เมื่อมีอายุ การวางตัวที่ดี ความสุภาพเรียบร้อย ความเกรงใจผู้อื่น ซึ่งเด็ก ๆ จะเลียนแบบจากผู้ใหญ่นั้นเอง

2. นิยมบริโภคของที่ทำในประเทศ พยายามหลีกเลี่ยงของนำเข้าหรือของมี ยี่ห้อที่นำมาจากต่างประเทศ อย่าคิดว่าของนำเข้าดีกว่าของไทย ชื่อนี้คุณพ่อคุณแม่อาจคิดในใจว่า

ก็ของที่ทำในประเทศมันคือคุณภาพจึงทำให้ยากต่อการบริโภค เลยเลือกบริโภคสินค้านำเข้าของ แบรินด์ต่าง ๆ จนเป็นนิสัย คิดก็หือแต่การกระทำดังกล่าวเป็นการสร้างค่านิยมว่าของต่างประเทศ ดีกว่าของไทย จนหาไม่รู้ไม่ว่าของแบรินด์แนมมากมายหลายอย่างทำโดยคนไทย สินค้าของไทยบาง ประเภทดีมากแต่ไม่มีใครสนใจ ดังนั้นการสอนลูกให้รู้ถึง สินค้าที่ดีในแต่ละจังหวัด หรือสินค้า หนึ่งผลิตภัณฑ์ต่อ 1 ตำบล อาหารอร่อย ผ้าไหมไทยจะทำให้ลูกนิยมบริโภคของไทย และเกิด ความภาคภูมิใจในความเป็นไทยอีกด้วย

3. แต่งกายแบบไทย ๆ ในวันเทศกาลสำคัญต่าง ๆ เพื่อให้เด็ก ๆ ได้รู้จักเครื่อง แต่งกายของคนไทยในแต่ละภาค

4. ใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง พูกร เรือ ล ถึงให้ชัดเจน อย่าพูดไทยคำฝรั่งคำ อ่านหนังสือไทยให้ลูกฟังอย่างถูกต้อง อักษร คำประพันธ์ บทกวีของไทย เพลงของแต่ละภาค สอนว่า ใครคือผู้ประดิษฐ์อักษรไทย เป็นต้น

5. สอนศิลปะ ประเพณีและวัฒนธรรมของไทยที่ดี ที่น่าจะส่งต่อสู่ลูกหลาน สิ่งนี้รวมไปถึง การทำตำราอาหารฝีมือตำรับคุณตา คุณยาย คุณทวด การทำขนมไทย ๆ การรำไทย ลูกจะซาบซึ้งในความเป็นไทยและเป็นการปลูกฝังความรักและความภาคภูมิใจในชาติขึ้นอย่างไม่ รู้ตัว

6. เล่านิทานที่ถ่ายทอดกันมาจากบรรพบุรุษ และเล่าประวัติศาสตร์ความเป็น มาของชาติไทย ให้เด็ก ๆ ฟัง

7. สอนเด็ก ๆ ให้ร้องเพลงชาติไทยให้ถูกต้อง การยื่นตรงเคารพธงชาติ ความหมายของธงชาติไทย สัญลักษณ์ของดอกไม้ประจำชาติ สัตว์ประจำชาติ เป็นต้น

8. พาลูกไปดูวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบไทย ๆ ไปดูพิพิธภัณฑ์ของไทย ๆ อาชีพหลักของคนไทย ลองฝึกให้ลูกปฏิบัติจริง เช่นลองให้ลูกไปดูแลปลูกข้าวในนา ลองสอน วิธีปลูกข้าวให้ลูก ลูกจะได้เรียนรู้จากของจริงและในขณะที่เดียวกันจะเกิดความรักต่อชาวนา ชาวสวน มีความอดทน และไม่ดูถูกผู้อื่น

9. สอนให้ลูกรู้ถึงต้นกำเนิดของชาติไทย ความเป็นชาติไทยและพระราช ประวัติของพระมหากษัตริย์ไทยในแต่ละพระองค์

10. พาลูกไปชมดนตรี มโหรีสพของไทย สอนการเล่นเครื่องดนตรีไทย

11. พาลูกให้ชมความสวยงามของธรรมชาติ ที่ต่างจังหวัด ความสวยงามของ บ้านแบบไทย ๆ สิ่งนี้เป็นสิ่งที่สำคัญเพราะอาจเป็นการยากสำหรับเด็กที่อยู่ในกรุงเทพฯ เด็กต้อง อยู่ในโลกของคอนกรีต มลพิษต่าง ๆ การที่เด็กเห็นความสวยงามของธรรมชาติ วิวาอารามต่าง ๆ จะทำให้เด็กช่วยกันธำรงรักษาสิ่งแวดล้อมที่สวยงามเหล่านี้เอาไว้

12. สอนลูกเล่นการละเล่นของไทย เช่น รี่ริ้วข้าวสาร ชี่ม้ก้านกล้วย ฯลฯ
ลูกจะสนุกในเวลาเดียวกันก็จะซึมซับความรักในภาษาไทยอีกด้วย

ชาติไทยมีเอกลักษณ์ ความเป็นไทยอันมีคุณค่ามาช้านาน คำว่าไท ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้คำจำกัดความว่าผู้เป็นใหญ่ ส่วนคำว่า ไทย หมายถึงความมีอิสระในตัว, ความไม่เป็นทาส หรือ ไทยหมายถึงชนเชื้อ ชาติไทยมีหลายสาขาคู่ด้วยกัน เช่น ไทยใหญ่ ไทยคำ ไทยขาว คนไทยอยู่ร่วมหลายเชื้อชาติกันมาช้านาน เรามีอิสระในความคิด การเลือกนับถือศาสนา เรามีความสุขที่เกิดในประเทศไทย เป็นคนไทย โดยที่เราไม่เบียดเบียนผู้อื่น เป็นที่น่าเสียดายที่สิ่งเหล่านี้จะหายไปและไม่เหลือความเป็นชาติไทยอีก ดังที่มีผู้เคยเขียนไว้ว่า หากเราไม่รักสามัคคีแล้วเราจะร้องเพลงชาติไทยให้ใครฟัง ดังนั้นหากผู้ใหญ่แสดงให้เด็กดูเป็นตัวอย่างถึงความรักชาติ รักความเป็นไท เป็นผู้ใหญ่ที่รับผิดชอบทำในสิ่งที่ถูกต้อง ให้ความรู้แก่เด็ก และพยายามสานต่อความเป็นไทยให้สืบทอดต่อกันหลาน สิ่งเหล่านี้จะจางในความทรงจำและจะไม่สูญหายไปจากใจของเด็กอย่างแน่นอน (บุญยิ่ง ประทุม, 2553 : 5)

“การดำรงความเป็นไทย” หมายถึง

1. การรู้สำนึก และภูมิใจในความเป็นไทย
2. การตระหนักในคุณค่าของภาษา วัฒนธรรม ประเพณี ของชาติ
3. การเข้าใจและอนุรักษ์ให้เป็นเอกลักษณ์ที่เชิดหน้าชูตาด้วยการ
 - 3.1 ใช้ภาษาได้ถูกต้อง
 - 3.2 แยกแยะการใช้ภาษาไทยได้ถูกต้อง
 - 3.3 เข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรม ประเพณี ของชุมชน และ

สังคมเป็นประจำ

- 3.4 ปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง เมื่อเข้าร่วมกิจกรรม

“การรักษาเกียรติภูมิ ของชาติ” หมายถึง

1. การรู้สึกละแอกภูมิใจความเป็นคนไทย
2. การตระหนักในคุณค่าอันสำคัญของความเป็นเอกราชของชาติ
3. การรักษาและหวงแหนแผ่นดินไทยโดยการยอมเสียสละชีวิต

เพื่อรักษาชาติ เสียสละความสุขส่วนตัว เมื่อชาติต้องการ ความสามัคคี และให้ความร่วมมือกับ
รัฐบาล

4. การสร้างความมั่นคงของชาติและการแก้ไขความเสียหายที่จะกระทบกระเทือนความมั่นคงของชาติ

“การดำรงสถาบันศาสนา” หมายถึง

1. การรู้สำนึก ภูมิใจ ศรัทธา และตระหนักในความสำคัญของ

สถาบันศาสนา

2. การต้องการดำรง และสืบทอดสถาบันศาสนาได้ เพื่อความสงบสุข
ทางด้านจิตใจ แก่ตนเอง และผู้อื่นให้รู้ เข้าใจถึงแก่นแท้ของศาสนา จนเกิดความเชื่อ และศรัทธา
ด้วยปัญญา

3. การประพฤติปฏิบัติตนตามหลักของศาสนา
4. การเผยแพร่ความรู้ และการ ปฏิบัติตามหลักของศาสนา
5. ไม่กระทำการใด ๆ ในทางคูหมิ่นเหยียดหยาม สถาบันศาสนา
6. การสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างผู้นับถือศาสนาต่าง ๆ
7. การร่วม และปรับปรุง กิจกรรม หรือพิธีกรรมทางศาสนาให้

เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในสังคมปัจจุบัน

“การส่งเสริมพระบารุงศาสนา” หมายถึง

1. การเรียนรู้สำนึก ภูมิใจ ศรัทธา ในศาสนา
2. การตระหนักในความสำคัญของสถาบันศาสนา
3. การสืบทอด ป้องกันภัยตนได้ถูกต้องต่อสถานที่และสิ่ง ที่ควรเคารพบูชา

“การเทิดทูนพระเกียรติของพระมหากษัตริย์” หมายถึง

1. การมีความรู้สึกรัก ภูมิใจและศรัทธาในพระมหากษัตริย์และราชวงศ์
2. การตระหนักในความสำคัญของพระกษัตริย์และราชวงศ์ที่มี

ต่อประชาชน และประเทศชาติ

3. การดำรงไว้ซึ่ง พระเกียรติของพระมหากษัตริย์และราชวงศ์
4. การให้ความจงรักภักดี
5. การเผยแพร่พระราชกรณียกิจการประกอบความดีเพื่อถวาย
6. เป็น ราชกุศลในวันสำคัญที่เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์

(เช่น วันเฉลิมพระชน วันฉัตรมงคล อื่น ๆ)

7. การสอดส่องป้องกันภัย และแก้ไขความเสียหายที่กระทบกระเทือน

ต่อพระมหากษัตริย์ และราชวงศ์

8. การสร้างความเข้าใจอันดีแก่ตนเองและประชาชน เกี่ยวกับข่าวสารของ

สถาบันพระมหากษัตริย์

“การดำรงระบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็น ประมุข”

หมายถึง

1. การมีความรู้สึกรักภูมิใจ และศรัทธา ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยศึกษาให้เข้าใจถึงคำว่า ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข” ตามหลักการอุดมการณ์ ระบอบประชาธิปไตย
2. การรู้จักเหตุผลและความถูกต้อง ของสิ่งต่าง ๆ และ ใช้สิทธิเสรีภาพ ในการแสดงความคิดเห็น เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ส่วนรวม
3. การเคารพในการตัดสินใจที่อดิของเสียงข้างมากและพิทักษ์ความคิดเห็นตลอดจนผลประโยชน์ของเสียงข้างน้อย
4. การติดตามข่าวสารความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของบ้านเมือง อยู่เสมอ
5. การทำความกระจำในบทบาท หน้าที่ของตนเองพร้อมทั้ง ปฏิบัติตนตามหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติ

แนวทางในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ด้านภูมิใจในความเป็นไทย

1. การจัดกิจกรรมปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม

หลักการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ในโรงเรียนต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายในโรงเรียน มีการจัดกระบวนการเรียนรู้และการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียน มีความพร้อมทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขจะต้องเริ่มตั้งแต่ผู้บริหาร โรงเรียน ครู อาจารย์ และเจ้าหน้าที่อื่น ๆ โดยเน้นปฏิบัติมากกว่าการจดจำเนื้อหา ที่สำคัญผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย จะต้องเป็นแม่บทที่ดีที่นักเรียนจะยึดถือและปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง เพราะจริยธรรมซึ่งจะนำไปสู่การมีคุณธรรมในบุคคลนั้น จะเกิดขึ้นจากความคิดรวบยอด ของบุคคล ดังนั้น การได้พบได้เห็นสิ่งแวดล้อมใกล้ตัวดีที่สุด นับว่ามีส่วนสำคัญยิ่งในการปลูกฝังคุณธรรมให้เกิดขึ้นแก่นักเรียน

แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2545 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 : 50)

แนวนโยบายเพื่อการดำเนินการ 3 ว่าด้วย การปลูกฝังและเสริมสร้างศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในระบบวิถีชีวิตที่ดีงาม ได้กำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานสำหรับสถานศึกษาดังต่อไปนี้

1. พัฒนาหลักสูตรให้มีสาระในส่วนที่เกี่ยวกับศาสนาและหลักธรรมของทุกศาสนา สภาพชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น /ไทย และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อปลูกฝังและส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ
2. จัดกระบวนการเรียนการสอนด้านศาสนาและหลักธรรมของศาสนาในทุกระดับการศึกษา ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับศาสนาที่ผู้เรียนนับถือทั้งด้านเนื้อหา การปฏิบัติ และการประยุกต์ใช้ รวมทั้งมีการบูรณาการการเรียนการสอนทางด้านศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรมไว้ในทุกวิชาอย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน
3. สถานศึกษาจัดให้มีการเรียนการสอน โดยผสมผสานสาระความรู้ด้านศาสนา และความรู้ทั่วไปเข้าด้วยกันอย่างสมดุล รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงปรารถนา และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา ตลอดจนจัดให้ครู พระภิกษุ นักบวช และผู้นำทางศาสนาที่มีความรู้ ความเข้าใจศาสนาธรรมอย่างถ่องแท้ เป็นผู้สอนวิชาศาสนาและศีลธรรม ในสถานศึกษา
4. จัดกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงสาระความรู้ที่มีพื้นฐานทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น/ให้เข้ากับความรู้จากเทคโนโลยีสมัยใหม่
5. จัดกระบวนการเรียนรู้ด้านศิลปะเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และเห็นคุณค่าของงามที่แท้จริงของชีวิต สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ และการสร้างสรรค์ของมนุษย์ จนเกิดสุนทรียภาพในจิตใจ
6. ศาสนสถาน เช่น วัด โบสถ์ มัสยิด ฯลฯ และสถาบันวัฒนธรรมต่างๆ ในฐานะของสถานศึกษาต้องจัดหรือมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ และค่านิยมอันดีงามให้เกิดขึ้นในสังคมไทย
7. จัดให้มีการอบรม ประชุมกันอย่างสม่ำเสมอในหมู่ครู คณาจารย์ และผู้บริหารในเรื่องความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมอย่างถูกต้อง เพื่อให้สามารถบูรณาการด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยในกระบวนการเรียนรู้ ได้มากขึ้น รวมทั้งสามารถอบรมคุณธรรม จริยธรรมให้กับผู้เรียน และประพฤติปฏิบัติตนเป็นต้นแบบที่ดีของสังคม
8. จัดให้มีแผนงานและโครงการที่สนับสนุนศาสนบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถอย่างแท้จริงในศาสนธรรม เป็นผู้สอนหรือเป็นวิทยากรในวิชาศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนเพื่อปลูกฝังและเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมให้กับผู้เรียน
9. พัฒนาคู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ให้มีความรู้ในการสอนและเผยแผ่ศาสนาธรรม ตลอดจนดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน นักศึกษา และประชาชนได้

อย่างแท้จริง

10. จัดให้มีกิจกรรมเพื่อยกย่อง เชิดชูเกียรติผู้เรียน ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ที่มีความรู้ลึกซึ้งด้านศาสนธรรม และการประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างแก่คนบุคคลทั่วไป

11. จัดและพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแบบอย่างของการศึกษาศาสนธรรม ควบคู่กับความรู้วิชาสามัญ

12. จัดให้มีกิจกรรมการฝึกอบรมคุณธรรมและจริยธรรมแก่ผู้เรียนในโอกาสต่าง ๆ ทุกภาคเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าถึงแก่นธรรม และการปฏิบัติของศาสนา

13. กำหนดนโยบาย แผน แผนงาน และโครงการให้ครูภูมิปัญญาไทยสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน เพื่อเชื่อมโยงความรู้ในหลักสูตรกับความรู้ของชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง

14. จัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมวิถีชีวิตตามระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริงให้เกิดขึ้นในสังคมไทยโดยเชื่อมโยงความรู้ในหลักสูตรกับการนำสู่การปฏิบัติจริง โดยผู้นำในทุกระดับต้องประพฤติเป็นต้นแบบที่ดีให้กับสังคม

15. อบรมและพัฒนาองค์กรประชาชนและองค์กรประชาคมที่เป็นตัวแทนอย่างแท้จริงของประชาชนและชุมชน ให้มีความรู้ ความเข้าใจอย่างแท้จริงเกี่ยวกับวัฒนธรรมประชาธิปไตยและสามารถดำเนินกิจกรรมเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับชุมชนท้องถิ่นของตนเองได้

16. ฝึกอบรมและพัฒนาผู้บริหารประเทศและผู้ที่จะมาเป็นผู้บริหารประเทศให้มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถทำหน้าที่บริหารประเทศตามระบอบประชาธิปไตยได้อย่างแท้จริง

2. การสอดแทรกในรายวิชาต่าง ๆ

การให้การศึกษาในโรงเรียนนั้นมีจุดมุ่งหมายสำคัญ 2 ประการ คือ มุ่งพัฒนาเสริมสร้างให้นักเรียนเป็นผู้มีความรู้ และให้เป็นผู้มีความประพฤติดีซึ่งจุดมุ่งหมาย

ทั้ง 2 ประการดังกล่าวจะบรรลุผลสำเร็จได้หรือไม่นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับครูผู้สอนเป็นสำคัญ

สาโรช บัวศรี (2532 : 12-15) กล่าวไว้ว่า สถานศึกษาเป็นส่วนอันสำคัญในการพัฒนาจริยธรรม ครูผู้สอนจะต้องทำตนให้เป็นตัวอย่างในทางที่ดี และต้องเอาใจใส่ในการจัดฝึกอบรมเรื่องจริยธรรมแก่นักเรียนอย่างจริงจัง สอดคล้องกับ ชำเลียง วุฒิจันทร์ (2524 : 32) กล่าวว่า การจัดสอนจริยธรรมในสถานศึกษาให้คำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการคือ

1. ดำเนินให้ผู้บริหาร และคณะครูอาจารย์เป็นตัวอย่างที่ดีในด้านความประพฤติ และการปฏิบัติแก่นักเรียนนักศึกษา

2. การจัดสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา
3. การสอนจริยธรรมในชั่วโมงการเรียนการสอน
4. การสอนแทรกจริยธรรมในทุกวิชาที่สอนและทุกกิจกรรม
5. การจัดกิจกรรมทางด้านจริยธรรมในสถานศึกษา

พุทธทาสภิกขุ (2537 : 199) ได้แสดงความคิดเห็นว่า การที่เราจะมีการศึกษาคือมีการศึกษาจริยธรรม โดยเฉพาะจะสำเร็จประโยชน์ต่อนักเรียนได้จริงเราต้องมียุทธวิธีประกอบ 3 อย่าง คือ

1. มีครูดี คือ มีครูซึ่งเป็นผู้มีคุณลักษณะสมบูรณ์พร้อมทั้งด้านความรู้ และความประพฤติเหมาะสมต่อการเป็นครูสอนคนให้เป็นคนดี มีความรู้ได้อย่างแท้จริง
2. มีวิธีการสอนดี คือ เป็นผู้ที่สามารถสอนหรือพัฒนานักเรียน ให้มีคุณลักษณะแห่งความเป็นพลเมืองดีตามที่สังคมต้องการได้
3. มีสิ่งแวดล้อมดี คือ จัดและพัฒนาสิ่งทั้งปวงที่นักเรียนจะเรียนรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสจากทางด้านกานและใจ เป็นต้น ให้มีคุณลักษณะเอื้อต่อการพัฒนาให้นักเรียนเป็นผู้มีความประพฤติดี

เชาวน์ มณีวงษ์ (2527 : 18-19) ได้กล่าวไว้ว่า การที่โรงเรียนจะปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้แก่เด็กได้นั้นจะต้องอาศัยองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกันดังต่อไปนี้

1. การบริหารโรงเรียน ได้แก่ การปฏิบัติเป็นแบบอย่างแก่นักเรียนการกำหนดระเบียบข้อบังคับ และการสอน การติดตามผลการเรียนการสอน เป็นต้น
2. การจัดสภาพแวดล้อม ให้สอดคล้องกับสภาพของครู
3. การสอนของครู
4. การจัดกิจกรรมด้านจริยธรรม

สมพงษ์ จิตระดับ (2530 : 179-180) ได้กล่าวถึงแนวทางการสอนจริยธรรมในโรงเรียน ไว้ดังนี้

1. ในการสอนจริยธรรมศึกษา โรงเรียนควรเพิ่มเติมหลักสูตรและแนวคิดทางพุทธศาสนาแก่นักเรียนด้วย
2. การส่งเสริมปฏิบัติเป็นสิ่งที่โรงเรียนต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง การยกย่อง ชมเชย การประกาศเกียรติคุณนักเรียน เป็นสิ่งที่ควรได้รับการยกย่องสนับสนุนจากทุก ๆ ฝ่าย ที่เกี่ยวข้อง

3. การให้การอบรม หรือการให้คำแนะนำที่เกี่ยวกับจริยธรรม ควรพยายามกระทำเป็นรายบุคคลหรือกลุ่มย่อย จะได้ผลและน่าสนใจกว่า
4. โรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่อยู่ใกล้ชิดกับวัดซึ่งติดกับชุมชนนั้น โรงเรียนจึงควรจัดกิจกรรมที่ก่อประโยชน์แก่หลาย ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น จัดโครงการธรรมทายาทเพื่อบวชเป็นสามเณรในระหว่างปิดภาคการศึกษา เป็นต้น
5. โรงเรียน คณะครู ควรร่วมมือกับผู้ปกครองอย่างใกล้ชิด เช่น พบปะพูดคุย เยี่ยมเยียนตลอดจนปรึกษาร่วมกันตามโอกาสและความเหมาะสม ครูควรรหาโอกาสและความเหมาะสม ครูควรรหาโอกาสติดตามผลนักเรียนแต่ละคนตามสภาพที่เกิดขึ้นในครอบครัวของนักเรียน
6. การจัดสิ่งแวดล้อม บริเวณโรงเรียน อาคารเรียน และห้องเรียน จะต้องสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย มีวินัยอยู่เสมอ ทั้งควรเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมสิ่งแวดล้อมบางอย่างที่น่าสนใจและชวนติดตามเกี่ยวกับจริยธรรมอยู่เสมอ เช่น การติดรูปการ์ตูนทางจริยธรรม คติสอนใจ การจัดป้ายนิเทศ เป็นต้น
7. ผู้บริหารโรงเรียน คณะครู ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรจะได้มีการร่วมประชุมเพื่อปรึกษาร่วมกัน กำหนดแผนงานการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียน
8. ควรจัดให้มีการศึกษานอกสถานที่ เพื่อจะได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น ประสบการณ์ตลอดจนวิธีดำเนินการส่งเสริมจริยธรรมระหว่างโรงเรียนหรือหน่วยงานอื่น
9. โรงเรียนควรดำเนินการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง ไม่ควรเร่งรัดหรือรีบร้อนเพื่อให้เห็นผลงานในระยะเวลานั้น ๆ เป็นอันขาด
10. ควรพิจารณาบุคคลในชุมชนที่มีคุณธรรมดีเด่นมาร่วมเป็นวิทยากรบรรยาย โดยสรุปแล้ว แนวทางในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียนนั้น จะต้องยึดตามแผนการศึกษาแห่งชาติ เริ่มจากการอบรมเลี้ยงดูเพื่อเสริมสร้างสัมพันธภาพระหว่างวัย ทุกคนมีส่วนร่วม ส่งเสริมให้ครอบครัว สถานศึกษา สถาบันศาสนาในชุมชน และสื่อมวลชนร่วมมือกับปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่เหมาะสมเป็นไปตามวัย และสถานศึกษาต้องสร้างระเบียบ ประเพณีเพื่อมัดจิตใจของนักเรียนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ครูทำตามเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งด้านการสอนดี และความประพฤติดี ฝึกให้นักเรียนรับผิดชอบ และปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานของสังคม สังคมมีความสุข นั่นคือเป้าหมายในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม อย่างแท้จริง

3. การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม โดยตรง

การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เป็นส่วนประกอบสำคัญในการจัดการศึกษาที่มุ่งให้เป็นคนดี อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข โดยนักการศึกษาได้กล่าวถึงวิธีการในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ได้แก่

สาโรช บัวศรี (2532 : 59-63) กล่าวว่า วิธีการดำเนินการเพื่อสอนจริยธรรมในโรงเรียนนั้นกระทำได้ดังนี้

1. ตั้งคณะกรรมการจริยธรรมประจำในโรงเรียน เพื่อทำหน้าที่กำหนดแผนงานในเรื่องจริยธรรมตลอดทั้งปี และคอยควบคุมดูแลให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดนั้น รวมทั้งดำเนินการปรับปรุงแก้ไขแผนการปฏิบัติให้เหมาะสมยิ่งขึ้น
 2. จัดให้มีแผนงานการสอนจริยธรรม โดยดำเนินการดังนี้
 - 2.1 สร้างบรรยากาศหรือสิ่งแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการให้การศึกษาอบรมและการปฏิบัติเรื่องจริยธรรม
 - 2.2 คณะครูร่วมกันประพฤติ ปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีของนักเรียน
 - 2.3 ชี้แจง กระตุ้น โน้มน้าว ให้นักเรียนมีเข้าใจและเห็นว่าการประพฤติตนตามแนวทางจริยธรรมเป็นสิ่งที่มีความดี ยิ่ง ไม่เป็นสิ่งที่น่าละอาย เพราะสิ่งที่น่าละอายนั้นคือการทำความชั่ว
 3. ตั้งกลุ่มหรือชุมชนจริยธรรมศึกษาขึ้นในโรงเรียน
 4. จัดให้มีการอบรมจริยธรรมโดยต่อเนื่องในโรงเรียนผู้ให้การอบรม ได้แก่
 - 4.1 พระสงฆ์หรือผู้ทรงคุณวุฒิ
 - 4.2 ผู้บริหารโรงเรียน
 - 4.3 ครูประจำชั้น และครูเวรประจำวัน
 5. จัดให้มีแผนงานควบคุมความประพฤติ เช่น ผู้ใดประพฤติดีเด่นด้านจริยธรรมต้องยกย่องสรรเสริญให้เกียรติผู้นั้นอย่างดี
- ยนต์ ชุ่มจิต (2534 : 33-34) ได้เสนอแนวทางการสอนจริยธรรมในโรงเรียนไว้ดังนี้
1. จัดนิทรรศการทางจริยธรรมในโอกาสวันสำคัญทางศาสนา
 2. ส่งเสริมให้มีการประกวดกิจกรรมทางจริยธรรม เช่น เล่านิทาน ใต้เวที แสดงละคร เขียนคำขวัญ วาดภาพ การแต่งกาย การแต่งเพลง ร้องเพลง เป็นต้น
 3. ประกาศเกียรติคุณทั้งในและนอกโรงเรียน เช่น ติดป้ายหน้าโรงเรียน

4. เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางจริยธรรมของโรงเรียน

5. ประชุมเชิงปฏิบัติการและปรึกษาหารือเพื่อให้สอดคล้องกับจริยธรรมใน

วิชาการ

6. ครูและเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมของ

โรงเรียน

7. โรงเรียนควรจัดโครงการส่งเสริมจริยธรรมตลอดปี

8. สอนจริยธรรมควบคู่กับการสอนวิชาการทุกชั่วโมง

9. รักษาระเบียบของโรงเรียนในด้านจริยธรรมให้มั่นคง ค่อนข้าง และจริงจัง

สรุปได้ว่า การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์โดยตรง กระทำได้โดยทุกคนมีส่วนร่วม ครูเป็นแบบอย่างที่ดี และมีแผนการสอนจริยธรรม เพื่อกระตุ้นโน้มน้าวมีการจัดนิทรรศการ ประกวดกิจกรรมจริยธรรม และมีโครงการส่งเสริมจริยธรรมตลอดปี เพื่อให้ นักเรียนมีความมั่นคง ประพฤติ ปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม

4. การบูรณาการกับวิถีชีวิตทั้งในและนอกโรงเรียน

การศึกษาในโรงเรียนเป็นแบบจำลองในการดำรงชีวิตของเยาวชนที่ออกไปสู่สังคมอนาคตในชุมชน ดังนั้นการจัดบรรยากาศการดำรงชีวิตในโรงเรียนจึงมีความจำเป็นที่ต้องให้ผู้เรียนได้รู้จักฝึกคุณธรรม จริยธรรมอย่างผสมผสานกลมกลืนทั้งในโรงเรียน กระแสของสังคม ชุมชน และโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคโลกไร้พรมแดน

กรมสามัญศึกษา (2535 : 49-50) ได้กำหนดขอบข่ายของงานพัฒนาให้นักเรียน มีวินัย ชุมชน คุณธรรม จริยธรรม ไว้ดังนี้

1. กิจกรรมส่งเสริมพัฒนาความประพฤติ และระเบียบวินัย

1.1 กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี นักศึกษาวิชาทหาร

1.2 กิจกรรมอบรมนักเรียนประจำสัปดาห์

1.3 กิจกรรมเข้าค่ายนักเรียนใหม่

1.4 การรักษาความสะอาด การตรงต่อเวลา การแต่งกาย การเข้าแถว

การทำความเคารพ ฯลฯ

1.5 มีหลักฐานการจัดและมีการเผยแพร่

2. กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม

2.1 การประหยัดและออม

2.2 การเสียสละ

- 2.3 ความขยันหมั่นเพียร
- 2.4 ความอดทน อดกลั้น
- 2.5 ความเมตตากรุณา
- 2.6 ความสามัคคี
- 2.7 มีหลักฐานการจัดและมีการเผยแพร่
3. จัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาด้านความรับผิดชอบต่อสังคม
 - 3.1 การบำเพ็ญประโยชน์
 - 3.2 การปฏิบัติตามกฎจราจร
 - 3.3 การปฏิบัติตามกฎหมาย
 - 3.4 มีหลักฐานการจัดและมีการเผยแพร่
4. จัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการใช้ช่วงเวลาให้เกิดประโยชน์
 - 4.1 กิจกรรมชุมชนต่าง ๆ
 - 4.2 กิจกรรมหารายได้ระหว่างเรียน
 - 4.3 มีหลักฐานการจัดและมีการเผยแพร่
5. ยกย่องให้กำลังใจแก่นักเรียนผู้ประพฤติดี
 - 5.1 แสวงหาข้อมูล
 - 5.2 บันทึกประวัติ
 - 5.3 เผยแพร่ผลงานหรือให้รางวัล

กรมสามัญศึกษา (2535 : 50) ได้กำหนดขอบข่ายของงานด้านการแก้ไขพฤติกรรมที่เหมาะสมของนักเรียน ไว้ดังนี้

1. จัดระบบสารสนเทศเกี่ยวกับการแก้ไขพฤติกรรมนักเรียน
2. จัดครูอาจารย์ตามดูแลนักเรียน
3. กิจกรรมประจำชั้น
4. ประชุมผู้ปกครอง สาขมผู้ปกครองและครู สมาคมศิษย์เก่า
5. จัดให้มีสรวัดรนักเรียน

สรุปได้ว่า การส่งเสริมให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม เป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งในการปฏิบัติงานปกครองนักเรียน ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นความรู้ความดีเพื่อให้สามารถออกไปใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างสันติสุข ทั้งนี้ต้องมีการดำเนินงานที่เป็นระบบและละเอียดอ่อน เนื่องจากเป็นเรื่องที่ส่งผ่านการทบทวนจิตใจ และเป็นเรื่องที่ต้องร่วมมือกันทุกฝ่ายในการปลูกฝังความดีงามให้แก่นักเรียน

5. การปลูกฝังค่านิยม

การปลูกฝังค่านิยม คือการให้การศึกษาร่วมประกอบด้วย การรวบรวม สะสม ความรู้ การถ่ายทอดความรู้ และการปลูกฝัง เพื่อแก้ไขปัญหาและสร้างความเจริญแก่ส่วนรวม การปลูกฝังค่านิยมเป็นเรื่องของคนที่ยุติธรรมปรับปรุงจากรุ่นแล้วรุ่นเล่า เพื่อให้เป็นไปตาม อุดมคติของตนหรือพวกตน ซึ่งตามธรรมชาติการปลูกฝังค่านิยมเป็นกิจกรรมที่ทำโดยครอบครัว ชุมชน สังคม หรือรัฐบาล และการปลูกฝังค่านิยมทำได้หลายวิธี (ฉลอง จระะ. 2547 : 27-29)

1. การให้ค่านิยมที่ควรปลูกฝัง (Knowledge) มีหลักการคือ การที่เราให้ผู้ที่ได้รับการ ปลูกฝังค่านิยม ได้รู้จักและเข้าใจค่านิยมที่ปลูกฝังว่าคืออะไร มีลักษณะอย่างไรและมีวิธีการ อย่างไรที่จะสามารถปฏิบัติตามค่านิยมเหล่านั้นได้

2. การสร้างเจตคติและศรัทธาต่อค่านิยมที่จะปลูกฝัง (Attitude) มีหลักการ คือ สิ่งสำคัญมีองค์ประกอบอยู่หลายประการ แต่ที่สำคัญที่สุด คือ ตัวผู้ทำหน้าที่ปลูกฝังค่านิยม นั้นเอง เพราะผู้ที่ได้รับการปลูกฝังย่อมจะมองเห็น และยึดความศรัทธา เชื่อถือ

3. การจัดกิจกรรมเพื่อฝึกปฏิบัติ (Activity) โดยเป็นการฝึกปฏิบัติกิจกรรมง่าย ๆ นำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีความสัมพันธ์กับปัญหา และช่วยแก้ปัญหาได้ ทั้งเรื่องส่วนตัว และเรื่องส่วนรวม

4. การปฏิบัติตามค่านิยมที่ปลูกฝัง (Practice) เป็นการฝึกปฏิบัติจากการที่ได้รับความ เข้าใจและจากการศรัทธา และมีกิจกรรมที่ต้องฝึกปฏิบัติปฏิบัติการตามหลัก ขั้นตอนต่อไปคือ ให้ผู้ที่ได้รับการปลูกฝัง ได้ปฏิบัติในกิจกรรมที่จัดไว้และย้ำการปฏิบัตินั้นให้เป็นความรู้สึกนึกคิด ของเขาทำให้เขาไม่สามารถเลือกค่านิยมให้แก่นักเรียนโดยจับพลัด หรือด้วยคำถามเพียง 2-3 คำถาม จุดหมายในการสร้างความกระจำให้แก่ความคิดนักเรียน นั้น เพื่อช่วยให้เขาได้คิด หรือ อย่างน้อยเก็บไปคิด

เกียรติศักดิ์ วิชาพันธ์ (2524 : 35) ให้เห็นหลักการว่า อย่าให้คำถามเพื่ออยู่ให้ นักเรียนตอบ หรือเพื่อประโยชน์ในการสัมภาษณ์เพราะจุดมุ่งหมายของคำถามประเภทนี้มีไว้เพื่อ เพื่อเสาะแสวงหาข้อมูลแต่เป็นการให้นักเรียนได้คิด และทำความเข้าใจให้แก่ความคิด และเกิด พฤติกรรมของเขาคำถามไม่ควรจะยาวมากนัก เพราะคำถามประเภทนี้ต้องการสิ่งถูกต้องในสังคม ไม่ใช่คำถามถูกผิด แต่สามารถตอบคำถามได้หลายแง่หลายมุม ไม่มีสูตรตายตัวซึ่งครูอาจนำไปใช้ ในการช่วยสร้างความกระจำในความคิดของเด็กทุกวิธี ที่ครูเลือกใช้ควรจะเป็นไปด้วยทาง สร้างสรรค์ โดยมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน ที่จะช่วยให้นักเรียนได้คิดสร้างสรรค์ความกระจำแก่ ความคิดหรือพฤติกรรมของเขา

สรุปได้ว่า การปลูกฝังค่านิยม เป็นวิธีการที่เกิดจากการปรับปรุงแก้ไข การถ่ายทอด ประสบการณ์ของมนุษย์รุ่นแล้วรุ่นเล่า โดยการสร้างเจตคติที่ดีมีการฝึกปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ จนกลายเป็นค่านิยมของแต่ละคน โดยครูเป็นคนช่วยสร้างความกระจำง ให้กับนักเรียน เพื่อรู้จักตัวตนที่แท้จริงของตนเอง

6. โครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมครูนักเรียน

เพื่อให้การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม นักเรียนได้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ จึงได้กำหนดพฤติกรรมจริยธรรม ตัวบ่งชี้ของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านความภูมิใจ ในความเป็นไทย อันเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม

โครงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์นักเรียน จำแนกตามโครงการ/กิจกรรมและพฤติกรรมตามตัวบ่งชี้ตามพฤติกรรมความเป็นไทย ดังนี้

1. ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีไทย
2. แสดงความเคารพแบบไทย เช่นการกราบ การไหว้ เมื่อพบกัน
3. พูดภาษาไทยได้ชัดเจน
4. พูดจาไพเราะ อ่อนหวาน น้ำเสียงนุ่มนวล ไม่พูดเสียงดังหยาบกระด้าง
5. รับประทานอาหารไทยที่มีคุณค่า
6. แต่งกายสุภาพเรียบร้อยตามขนบธรรมเนียมประเพณีไทย
7. ส่งเสริมสินค้าไทย
8. ส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศไทย
9. กิริยามารยาทงามแบบไทย
10. กิจกรรมประจำวัน การไหว้บิดามารดาก่อนมาโรงเรียน
11. กิจกรรมสวัสดิ์แบบไทยหน้าเสาธง

สรุปแล้วโครงการและกิจกรรมนั้นเป็นการกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาจากพฤติกรรม ที่สามารถมองเห็นได้ในชีวิตประจำวัน โดยการนำมาตรฐานด้านคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม ที่พึงประสงค์มาเป็นตัวตั้ง ทั้งนี้จะต้องเป็นไปตามความพร้อมและบริบทของโรงเรียนเป็นสำคัญ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ

1. ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ไว้ดังต่อไปนี้
 สุนีย์ เหมะประสิทธิ์ (2540 : 134) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการ มีจุดมุ่งหมาย
 พื้นฐานเพื่อปรับปรุงผลการปฏิบัติงาน หรือแก้ไขปัญห เฉพาะจุดเฉพาะที่ และเฉพาะเรื่อง
 มากกว่าเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ หรือสร้างความรู้ การผลิตความรู้ หรือการแสวงหาผลประโยชน์ของ
 ความรู้ซึ่งเป็นเพียงเป้าหมายรองหรือเป็นผลพวงของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยหลักการแล้วการ
 วิจัยเชิงปฏิบัติการมุ่งเน้นความรู้เชิงทฤษฎี มาผสมผสาน หรือมาบูรณาการกับความรู้จากการ
 ปฏิบัติ เพื่อแก้ไขหรือแสวงหาคำตอบที่แจ่มชัด อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้อย่างทันที่

ประวิต เอรารธรรม์ (2545 : 4-5 , 16-17) ให้ความหมายว่า การวิจัยเชิง
 ปฏิบัติการ (Action Research) หมายถึง การวิจัยที่มุ่งผลที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อการ
 ปฏิบัติการอย่างทันทีทันใด ซึ่งมักเป็นการวิจัยของผู้ปฏิบัติการที่ต้องนำผล ไปแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น
 จริงโดยตรง ในสถานการณ์ที่ดำเนินอยู่ และเมื่อพิจารณาถึงประโยชน์หรือจุดมุ่งหมายเป็นเกณฑ์
 ในการจำแนกประเภทของการวิจัย การวิจัยปฏิบัติการ จะถูกจัดเป็นส่วนหนึ่งของการประยุกต์
 (Applied Research) ซึ่งได้มีการบัญญัติหรือกล่าวในตำราภาษาไทยหลายคำ เช่น

“การวิจัยปฏิบัติการ” “การวิจัยเชิงปฏิบัติการ” “การวิจัยดำเนินการ” หรือ “การวิจัยในชั้นเรียน”

เคิร์ท เลวิน (Kurt Lewin. 1996 : 113 ; อ้างอิงจาก ประวิต เอรารธรรม์. 2545
 : 16-17) กล่าวว่า วนทัศน์การวิจัยปฏิบัติการ มีเป้าหมายให้การปฏิบัติในสังคม ทั้งการวางแผน
 และการบริหารจัดการเป็นไปอย่างดีที่สุด ซึ่งเป็นการวิจัยที่มีลักษณะต้องเทียบเคียงกับเงื่อนไข
 และผลที่เกิดขึ้นตามลักษณะเฉพาะของแต่ละสังคมที่มีความแตกต่างกัน และผลวิจัยนั้นเป็น
 แนวทางในการปฏิบัติงาน

คอรี (Corey. 1953 : 55 ; อ้างอิงจาก ประวิต เอรารธรรม์. 2545 : 16-17)
 กล่าวว่า การวิจัยปฏิบัติการ หมายถึงกระบวนการที่ผู้ปฏิบัติงาน (Practitioner) ได้พยายาม
 ปรีกษาปัญหาของพวกเขา โดยใช้วิทยาศาสตร์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติที่ถูกต้อง
 รวมทั้งประเมินการตัดสินใจ

เอ็บบัท (Ebbutt. 1983 : 17 ; อ้างอิงจาก สุวิมล ว่องวาณิช. 2544 : 20) ได้ให้
 ความหมายของการวิจัยปฏิบัติการเน้นที่วิธีการดำเนินงานว่า เป็นการใช่วิธีการเชิงระบบ
 เพื่อพยายามปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษา โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติงานอย่าง
 มีแนวทางและส่องสะท้อนผลการปฏิบัติงานด้วยตนเอง

เคมมิสและแม็ก (Kammiss and Mc Tagart. 1988 : 108) ได้ให้ความหมายของการวิจัยปฏิบัติการว่าเป็นรูปแบบสะท้อนตนเองของกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน จากผลการปฏิบัติงานของกลุ่ม เพื่อพัฒนา ปรับปรุงวิธีการปฏิบัติให้ถูกต้อง ชอบธรรม กับบริบททางสังคม รวมทั้งเป็นการสร้างความเข้าใจ ในการปฏิบัติงาน และสภาพการที่เป็นอยู่

สตริงเกอร์ (Stringer. 1996 : 55 ; อ้างอิงจาก สุวิมล ว่องวาณิช. 2544 : 23) กล่าวถึงมโนทัศน์ของการวิจัยปฏิบัติการว่าเป็นกระบวนการศึกษาค้นคว้าแบบวิวัฒนาการ (Evolve) คือค่อย ๆ พัฒนาขึ้นเป็นลำดับ หรือเป็นการวิจัยร่วมมือกันศึกษาค้นคว้าเพื่อแก้ไขวิกฤตการณ์ที่กลุ่ม ชุมชน หรือองค์กรกำลังเผชิญอยู่

แม็กควอร์แมน (Mc Keman. 1996 : 66 ; อ้างอิงจาก สุวิมล ว่องวาณิช. 2544 : 23) ให้ความหมายเป็นการทบทวนการทำงาน ในของเขตที่เกิดปัญหาขึ้นเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานและสร้างความเข้าใจในการปฏิบัติของตนเองโดยตัวผู้ปฏิบัติงานเอง

สรุปความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ หมายถึง กระบวนการศึกษาหาความรู้อย่างเป็นขั้นตอน เป็นระบบของกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาที่กลุ่มกำลังเผชิญอยู่ในการแสวงหาแนวทางในการแก้ไข ปรับปรุง พัฒนา เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ขึ้น มีการสะท้อนตนเอง การหาข้อสรุปเพื่อแก้ปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ รวมทั้งการใช้ความเข้าใจตนเองมากกว่าอาศัยทฤษฎีของนักการศึกษา การวิจัยปฏิบัติการเป็นการเปิด โอกาสให้ผู้ปฏิบัติงาน และผู้ที่เกี่ยวข้องได้ใช้ความสามารถของตนเอง หรือควบคุมสถานการณ์ด้วยตนเอง

2. ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

เคมมิส และแม็กแท็กการ์ท (Kemmiss and Mc Taggart. 1998 ; อ้างอิงจาก สุวิมล ว่องวาณิช. 2544 : 23) ได้เสนอขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เริ่มจากปัญหาเกี่ยวกับการวิจัย และมีการสำรวจสภาพปัญหา โดยแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน คือ (1) การวางแผนหลังจากที่วิเคราะห์และกำหนดประเด็นปัญหาที่ต้องแก้ไข (Planning) (2) การปฏิบัติตามแผนที่กำหนด (Action) (3) การสังเกตผลที่เกิดจากการปฏิบัติ (Observation) และ (4) การสะท้อนผลหลักจากการปฏิบัติงานให้ผู้ที่มีส่วนร่วมได้วิพากษ์วิจารณ์ ซึ่งนำไปสู่การปรับปรุงการแก้ไขการปฏิบัติงานต่อไป (Reflection)

ประวิต เอราวรณ (2545 : 2-3) กล่าวว่า นับตั้งแต่ เคิร์ต เลวิน (Kurt Lewin) นักจิตวิทยาสังคมชาวอเมริกัน ได้เขียนบทความชื่อ "Action Research and Minority Problem" ในวารสาร "Journal of Social Issues" ตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1946 ทำให้เกิดแนวคิดการทำวิจัย

(Research) ไปพร้อม ๆ กับการปฏิบัติงาน(Action)โดยผู้ปฏิบัติงานเป็นนักวิจัยเองที่เรียกว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ได้เผยแพร่ออกไปอย่างกว้างขวางในต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศในแถบทวีปยุโรปได้นำเอาวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ไปใช้ในการปรับปรุง พัฒนางานในบริษัท

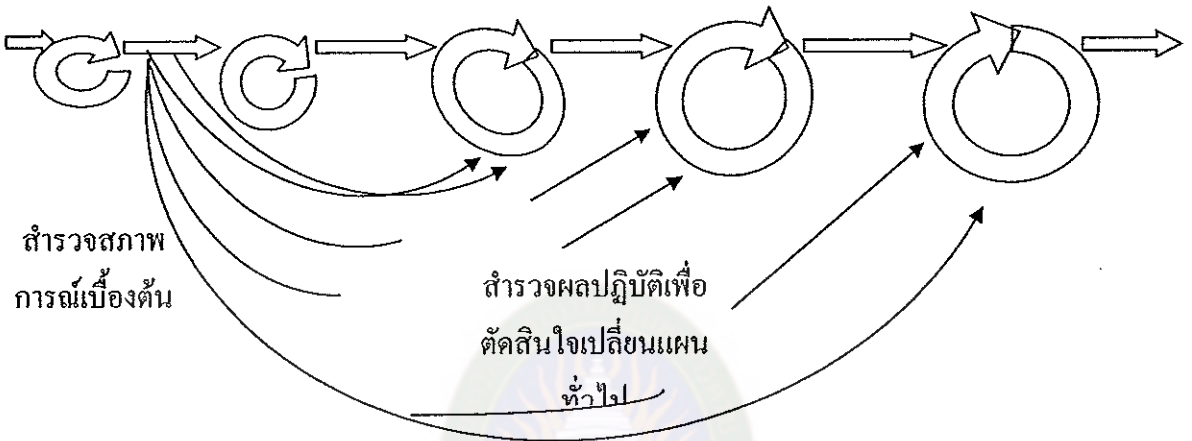
เคิร์ท เลวิน (Kurt Levin. 1946 ; อ้างอิงจาก ประวิต เอราวรณ. 2545 : 3) กล่าวถึงความคิดที่กำลังเผชิญสถานการณ์ที่เป็นปัญหา หรือที่มีความคลุมเครือ ไม่กระจ่างชัดว่า มักจะมีคำถามเกิดขึ้นอยู่ 3 ประการ คือ 1. สถานการณ์ตอนนี้เป็นอย่างไ 2. มีอันตราย อะไรบ้าง และที่สำคัญที่สุดคือแล้วเราจะทำอย่างไร ซึ่งคำตอบหรือวิธีการแก้ใขนั้นไม่สามารถ หาได้จากทฤษฎีหนึ่ง หรือในงานวิจัยใดวิจัยหนึ่ง เพราะความแตกต่างกันในเหตุการณ์ หรือ บริบทที่เกิดขึ้น ดังนั้น ผู้ที่กำลังเผชิญปัญหาอยู่ จึงต้องหาคำตอบ

3. กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นการวิจัยของ เคิร์ท เลวิน (Kurt Levin. 1946 : 115 ; อ้างอิงจาก ประวิต เอราวรณ. 2545 : 16-17) ซึ่งได้สรุปว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการมีลักษณะ ของการหมุนรอบตัวเป็นขั้น ๆ แบบเกลียวสว่านซึ่งประกอบด้วยการวางแผน (Planning) การปฏิบัติการ (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) ในวิธีการ วิจัยจะเริ่มด้วยแนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงสิ่งที่ต้องการตัดสินใจว่า จะ เริ่มปรับปรุงที่ไหน โดยคณะผู้ดำเนินการกำหนดขอบเขตของกลุ่มปัญหาสำคัญร่วมกันในการ ทำงาน กลุ่มจะจัดแนวการแก้ปัญหาในรูปของแนวคิดที่สนใจร่วมกัน (Thematic Concern) กลุ่มจะตัดสินใจว่าจะเริ่มปฏิบัติการแก้ไขเปลี่ยนแปลง ณ จุดใด โดยข้อมูลเบื้องต้นได้จากการ สํารวจสถานการณ์ทั่ว ๆ ไปในขณะนั้นและสืบหาความจริงเกี่ยวกับสภาพการณ์นั้น ๆ ซึ่งในการ สํารวจและกำหนดการเบื้องต้นนี้เป็นความต้องการหรือความประสงค์ของผู้ปฏิบัติการที่มี จุดมุ่งหมายจะปฏิบัติการแก้ไขสภาพงานของตนเองในลักษณะของการปรับปรุงงานในการแจก แจงแผนดำเนินการนั้น นักวิจัยปฏิบัติการจะลงมือดำเนินการขั้นแรก คือ การเปลี่ยนแปลง ยุทธศาสตร์ ซึ่งไม่เพียงแต่มุ่งการปรับปรุงงานเท่านั้น แต่มุ่งให้เกิดความเข้าใจถึงสิ่งที่สัมฤทธิ์ผล ในภายหลังด้วย และก่อนที่ผู้วิจัยจะดำเนินการในขั้นที่หนึ่งนี้ กลุ่มผู้วิจัยจะปฏิบัติการจะต้อง ระมัดระวัง และคิดหาวิธีติดตามผลลัพธ์ของขั้นตอนแรกนี้ คือคู่มือปฏิกิริยาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและ ดูว่ายุทธศาสตร์ของการดำเนินงานที่อยู่ในแนวทางของการปฏิบัติจริงนั้นเป็นอย่างไร งานขั้น แรกเริ่มขึ้นได้เมื่อมีการค้นพบข้อเท็จจริงโดยการติดตามการปฏิบัติงาน และเมื่อเริ่มปฏิบัติการ

ของแต่ละคนในกลุ่มจะต้องนำมาศึกษาและตรวจสอบอย่างละเอียดถึงขั้นถึงผลของการกระทำในปัจจุบัน เพื่อวางแผนการดำเนินการใหม่ในระยะต่อไปอย่างต่อเนื่อง ตามแผนภาพที่ 5

แนวคิด / วางแผนทั่วไป / ปฏิบัติขั้นที่ 1 / ปฏิบัติขั้นที่ 2 / ปฏิบัติขั้นที่ 3 / ปฏิบัติขั้นที่ 4

แผนภาพที่ 5 กระบวนการวิจัยปฏิบัติการตามแนวความคิดของ Kurt Levin

(Kurt Levin . 1946 : 45 ; อ้างอิงจาก นิลวรรณ ศิลกลถน . 2547 : 60)

ในกระบวนการวิจัยปฏิบัติการของ เคิร์ต เลวิน (Kurt Levin) มีแนวความคิด 3 ประการ ที่กลุ่มนักวิจัยต้องมีหรือได้กระทำ คือ

1. การอาศัยความร่วมมือกัน (Collaborative) ของผู้ปฏิบัติงานทุกขั้นตอนของกระบวนการวิจัยต้องอาศัยความร่วมมือจากกลุ่ม
2. การอาศัยการเคลื่อนไหวภายในกลุ่ม (Group Dynamics) โดยปฏิบัติงานจะใช้กระบวนการกลุ่มมาเป็นเครื่องมือ
3. การสะท้อนสะท้อนผล ตามวงจรมันไคเวีย (Spiral of Reflective)

สรุปว่า กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เป็นการวิจัยที่เกิดจากการวางแผนโดยอาศัยความร่วมมือกันในการปฏิบัติทุกขั้นตอน การปรับปรุงเปลี่ยนแปลง และการสะท้อนสะท้อนผลเพื่อถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติร่วมกัน อันเป็นลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

4. ลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการทางการศึกษา

นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวไว้ ดังนี้ คือ (Kurt Levin. 1946 : 75 ; อ้างอิงจาก สุวิมล ว่องวานิช. 2544 : 25)

1. เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วมและมีการร่วมมือ (Participation and Collaboration) ใช้การกระทำเป็นกลุ่ม ผู้ร่วมวิจัยทุกคนมีส่วนร่วมสำคัญและมีบทบาทเท่าเทียมกันในทุกกระบวนการของการวิจัย ทั้งการเสนอความคิดเชิงทฤษฎี และการปฏิบัติ ตลอดจนการวางแผนนโยบายการวิจัย
2. เน้นการปฏิบัติการ (Action Orientation) การวิจัยชนิดนี้ใช้การปฏิบัติเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและศึกษาผลของการปฏิบัติเพื่อมุ่งให้เกิดการพัฒนา
3. ใช้การวิเคราะห์วิจารณ์ (Critical Function) การวิเคราะห์การปฏิบัติอย่างลึกซึ้งจากสิ่งที่สังเกตได้ จะนำไปสู่การตัดสินใจที่สมเหตุสมผล เพื่อการปรับแผนการปฏิบัติการ
4. ในวงจรการปฏิบัติการ (Action Research Spiral) ตามแนวคิดของ เคมมิส และแม็กซ์แท็กการ์ท (Kemmis and McTaggart) คือการวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observing) และการสะท้อนการปฏิบัติการ (Reflecting) ตลอดจนการปรับปรุงผลเพื่อนำไปปฏิบัติในวงจร (Re-Planning) ต่อไปจนกว่าจะได้รูปแบบของการปฏิบัติงานที่เป็นที่พอใจและได้ข้อเสนอเชิงทฤษฎีเพื่อเผยแพร่ต่อไป ดังแผนภาพที่ 6

แผนภาพที่ 6 วงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research Spiral) (Kurt Levin. 1946 : 75)

รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ แคร์และเคมมิส (ประวิต เอราวรรณ์. 2545 : 45 ; อ้างอิงมาจาก Carr and Kemmis. 1986 : 33) ได้แบ่งรูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยใช้ระดับของการมีส่วนร่วมเป็นเกณฑ์ 3 รูปแบบดังนี้

1. Technical Action Research มุ่งปรับปรุงประสิทธิภาพการจัดการจัดกิจกรรม ผู้ปฏิบัตินำข้อค้นพบหรือผลของการวิจัยของนักเรียนภายนอกมาใช้ ภายใต้ความช่วยเหลือแนะนำของนักวิจัยภายนอก
2. Practical Action Research นักวิจัยเป็นคนภายนอก จะทำหน้าที่ส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติการศึกษาสาเหตุและผลของการวิจัยของนักวิจัยภายนอกมาใช้ ภายใต้ความช่วยเหลือแนะนำของนักวิจัยภายนอก
3. Emancipatory หรือ Participatory Action Research มุ่งการเท่าเทียมกันของผู้ร่วมงานในทุก ๆ ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เพื่อการเปลี่ยนแปลงในระบบการทำงานขององค์กร นักวิจัยที่เป็นคนภายนอกจะเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือโดยการกระตุ้นผู้ปฏิบัติให้สามารถสร้างกลุ่มสะท้อนผลการปฏิบัติและเกิดการพัฒนาศักยภาพด้านการวิจัยและเห็นว่า Emancipatory หรือ Participatory Action Research เท่านั้นคือการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่แท้จริง เพราะผู้วิจัยจะเป็นอิสระ และไม่ยึดติดกับความรู้ กฎเกณฑ์ แบบอย่าง ความเคยชิน ประเพณี และระบบความคิด โดยเน้นความเท่าเทียมกัน นักวิจัยเป็นเพียงบุคคลภายนอกที่มีบทบาทสนับสนุนให้เกิดการวิจัยดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นเพียงเพื่อร่วมงานไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญ กล่าวโดยสรุปลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นการวินิจฉัยของผู้ร่วมงานวิจัยทุกคน มีการร่วมกันปฏิบัติงาน ทุกคนมีความสำคัญ และมีบทบาทเท่าเทียมกัน มีการวิเคราะห์ วิจารณ์ จากสิ่งที่ได้จากการสังเกต นำไปสู่การตัดสินใจที่มีเหตุผล เพื่อปรับแผนการปฏิบัติการในวงจรการปฏิบัติงานจนเป็นที่พอใจ เพื่อเผยแพร่ต่อไป

บริบทของโรงเรียนบ้านอิต้อดอนหวายขม้น

1. สภาพทั่วไปและทิศทางในการพัฒนาโรงเรียน

โรงเรียนบ้านอิต้อดอนหวายขม้น ตั้งอยู่ที่บ้านดอนหวาย บ้านเลขที่ 137 หมู่ที่ 11 ตำบลศรีสุข อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม รหัสไปรษณีย์ 44150 โทรศัพท์ 043-789196 เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงระดับประถมศึกษา มีเขตพื้นที่บริการ 4 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านหนองอิต้อหมู่ 10 บ้านหนองอิต้อหมู่ 15 บ้านดอนหวายหมู่ที่ 11 บ้านดอนขม้น

หมู่ที่ 12 โรงเรียนบ้านอิต้อคอนหวายขมื่น ตั้งขึ้นเมื่อ วันที่ 1 เมษายน 2480 สังกัดโรงเรียน
 ประชาบาลตำบลยางตลาด ต่อมาเมื่อวันที่ 1 กันยายน 2480 ปีการศึกษา 2536 โรงเรียนได้
 เปลี่ยนชื่อโรงเรียนจาก โรงเรียนบ้านหนองอิต้อ เป็นโรงเรียนบ้านอิต้อคอนหวายขมื่น และใช้
 อักษรย่อว่า อ.ว.ม. มีบุคลากรทางการศึกษาจำนวน 11 คน เป็นข้าราชการครู 9 คน ผู้บริหาร
 1 คน ลูกจ้างประจำ (นักการภารโรง) ชาย 1 คน จำนวนนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษาและ
 ระดับประถมศึกษา รวม 187 คน และโรงเรียนเป็นที่ตั้งศูนย์การศึกษาปฐมวัยบ้านหนองอ
 อิต้อคอนหวายขมื่น โดยการกำกับดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลศรีสุข มีนักเรียน 35 คน
 ครูที่เลี้ยง 2 คน

ตารางที่ 2 จำนวนนักเรียน จำแนกตามระดับชั้น (ปีการศึกษา 2552)

ที่	ระดับชั้น	จำนวนนักเรียน		
		ชาย	หญิง	รวม
1	ชั้นอนุบาล 1	10	14	24
2	ชั้นอนุบาล 2	11	4	15
3	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1	6	12	18
4	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2	10	18	28
5	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3	6	9	15
6	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	5	12	17
7	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	6	8	14
8	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	15	11	26
	รวม	69	88	157

จากตารางที่ 2 พบว่าจำนวนนักเรียนรวม 157 คน แยกเป็นระดับชั้น อนุบาล 39 คน
 ระดับชั้นประถมศึกษา 118 คน แยกเป็นชาย 69 คน หญิง 88 คน

ที่	ชื่อ -สกุล	ตำแหน่ง	วุฒิการศึกษา
1.	นายทองย้อม สาครสูงเนิน	ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ	ค.ม.
2.	นางสมหวัง จุฑาทา	ครูชำนาญการพิเศษ	ค.บ.
3.	นางอรุณี ธีรภักศิริ	ครูชำนาญการพิเศษ	ค.บ.
4.	นางรัตน์สุดา จำปามูล	ครูชำนาญการ	กศ.ม.
5.	นางอมรรัตน์ ญาวงศ์	ครูชำนาญการ	ค.บ.
6.	นางอัจฉรินทร์ เนื่องสิทธิ์	ครูชำนาญการพิเศษ	กศ.บ.
7.	นางไพวรรณ ภูครองจิตร	ครูชำนาญการพิเศษ	ค.บ.
8.	นางเสออิงฉัตร กันปัญญา	ครูชำนาญการ	ค.บ.
9.	นางเฉลิมศรี ไชยบุคคี	ครูชำนาญการ	ป.บัณฑิต
10.	นางอนงค์ พงศ์คุณาพร	ครูชำนาญการพิเศษ	ค.บ.
11.	นายใจ พลเทพ	พนักงานบริการ	ปวช.

จากตารางที่ 3 โรงเรียนมีจำนวนครุรวมทั้งผู้บริหารโรงเรียนรวม 10 คน แยกเป็นชาย 1 คน หญิง จำนวน 9 โดยมี ตำแหน่ง ค.ศ.2 จำนวน 4 คน ค.ศ. 3 จำนวน 5 คน พนักงานบริการ จำนวน 1 คน

โรงเรียนบ้านอิต้อคอนหาวยขมิ้นมีการกำหนดแนวทางการบริหาร ดังนี้

- ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้โดยยึดนักเรียนเป็นสำคัญ ให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับชั้นเรียน มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ที่ดั่งงามอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
- ส่งเสริมให้ครูมุ่งมั่นในการปฏิบัติราชการ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีและจัดสวัสดิการให้แก่ครูสม่ำเสมอ
- เร่งรัดพัฒนาสภาพแวดล้อมของโรงเรียนให้สะอาด ร่มรื่น สวยงามเอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- ส่งเสริมให้บุคลากรเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนและให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร การพัฒนานักเรียนและโรงเรียน
- ครูและบุคลากรร่วมกับชุมชนในการบริหารจัดการ พัฒนาผู้เรียนสถานศึกษาและ

5. ครูและบุคลากรร่วมกับชุมชนในการบริหารจัดการ พัฒนาผู้เรียนสถานศึกษาและสังคม

2. ปรัชญาของโรงเรียน เป็นคนดี มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ คู่คุณธรรม นำชุมชน

วิสัยทัศน์ ภายในปีการศึกษา 2553 โรงเรียนบ้านอิตี้ออคอนหวายขมิ้น จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามระดับช่วงชั้นอย่างทั่วถึง ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถตามมาตรฐานการศึกษา ด้านผู้เรียน บุคลากรและสถานศึกษา มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาโดยชุมชนมีส่วนร่วมและพึงพอใจ พันธกิจ จัดและส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐานตามระดับช่วงชั้นอย่างทั่วถึง มีคุณภาพและพัฒนาสู่มาตรฐานการศึกษาของชาติ เป้าประสงค์ เด็กในวัยเรียนทุกคน ได้รับการศึกษาจนจบช่วงชั้นที่ 2 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6) ตามสิทธิอย่างเท่าเทียมกันทั่วถึง และมีคุณภาพ โดยกำหนดตัวชี้วัดและเป้าหมาย

แผนยุทธศาสตร์หรือธรรมนูญโรงเรียนที่เน้นการพัฒนาเป็นโรงเรียนคุณธรรม กลยุทธ์ เร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดคุณธรรมนำความรู้ ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ความสามัคคีกัน สันติวิธี วิถีประชาธิปไตยระบบและกลไกที่เกี่ยวข้องกับการเป็นโรงเรียนคุณธรรม โดย

1. ปรับปรุงหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้สอดแทรกหลักคุณธรรมนำความรู้ และการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2. พัฒนาคู่มือไปสู่การจัดการหลักสูตรและประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในการสอนควบคู่กับการสอดแทรกหลักคุณธรรมจริยธรรม โดย

2.1 ครูรู้วิธีการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบสันติวิธี

2.2 ครูแนะนำ อบรม สั่งสอนด้วยจิตเมตตา เป็นกัลยาณมิตร

3. จัดสร้างเครือข่ายคุณธรรม ของบ้าน วัด โรงเรียน ให้เกิดความร่วมมือ ร่วมคิดและร่วมกันจัดทำ

3. สภาพปัญหาการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ของโรงเรียน

ผู้วิจัยได้สังเกตสภาพคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนบ้านอิตี้ออคอนหวายขมิ้นบางส่วน ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ เช่น แต่งกายเลียนแบบรุ่นพี่ ที่แต่งกายแบบชาวต่างชาติ นำวัฒนธรรมทางตะวันตกมาใช้ ไม่ชอบรับประทานอาหารที่เป็นประโยชน์ มีปัญหาด้านการทำความสะอาด มีการนำภาษาที่ไม่ถูกต้องตามหลักภาษาไทยมาใช้ แสดงการไหว้บุคคล กราบพระสงฆ์ พระพุทธรูป และปฏิบัติตนต่อสถานที่ที่ควรเคารพ บุคคล

ที่ควรเคารพไม่เป็นไปตามขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่นและของไทย ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องร่วมกับผู้บริหารโรงเรียนสร้างความตระหนักแก่ครูผู้สอน ครูประจำชั้นในการพัฒนานักเรียนเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ในด้านที่เป็นปัญหา เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานมาตรฐานที่ 1 ที่กำหนดให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

ผลงานการวิจัยเชิงปฏิบัติการในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ปรากฏดังนี้

ชัยณรงค์ ศรีสุข (2545 : 70) ได้ศึกษาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชายและนักเรียนหญิงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 285 คน ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ผลการศึกษา ค้นคว้า พบว่า 1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยรวมและนักเรียนหญิงมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์แยกเป็นรายด้าน 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านความซื่อสัตย์ สุจริตอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนนักเรียนชายมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ โดยรวมและเป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง 2. นักเรียนหญิงมีค่าเฉลี่ยคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์โดยรวมและแยกเป็นด้านทั้ง 5 ด้าน มากกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ศิริรัตน์ เจริญบุญ (2546 : 60) ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรมนักเรียนด้านส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์แก่นักเรียน โรงเรียนบ้านหนองยาว อำเภอเบญจลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการตามแนวคิดของเคมมิตและแม็กแท็ทการ์ท ซึ่งมี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นวางแผน ขั้นปฏิบัติ ขั้นสังเกต และขั้นสะท้อน จำนวน 2 วงจร กลยุทธ์ที่ใช้ในการพัฒนา คือ การเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เข้ามาร่วมในกิจกรรมร่วมแรงร่วมใจ กิจกรรมใฝ่ทำความดี และการศึกษาดูงาน การมอบหมายงาน ผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า ได้แก่ บุคลากรในโรงเรียนบ้านหนองยาว จำนวน 8 คน กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 152 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วยวิทยากรจากโรงเรียนบ้านโนนไหล่หนองลิง

จำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นพระภิกษุจากวัดพระธรรมกาย จำนวน 1 รูป เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรมครู แบบสังเกตพฤติกรรมกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าแบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียน แบบสัมภาษณ์กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า แบบสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล การตรวจสอบข้อมูลใช้เทคนิคการตรวจสอบแบบหลายมิติ วิเคราะห์นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาค้นคว้าปรากฏ ดังนี้ หลังจากได้ดำเนินการพัฒนา โดยใช้กลยุทธ์การเน้นการมีส่วนร่วมกิจกรรมร่วมแรงร่วมใจ และกิจกรรมใฝ่ทำความดีตามขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการในวงจรที่ 1 พบว่านักเรียนปฏิบัติตามระเบียบวินัยมากขึ้น มีการเข้าแถวรับบริการ มีการทำความดีอยู่เสมอ อารมณ์ร่าเริงแจ่มใส ไม่เอาสิ่งของผู้อื่นมาเป็นของตน โดยมีประเด็นที่ยังมีปัญหา คือ การใช้สิ่งของเครื่องใช้ในโรงเรียนถูกปล่อยปละละเลย การประหยัด ขาดวินัย และขาดความรับผิดชอบ กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า จึงได้ดำเนินการพัฒนาต่อในวงจรที่ 2 โดยใช้กลยุทธ์การศึกษาฐานการมอบหมายงานให้รับผิดชอบเป็นกลุ่ม ผลการพัฒนา พบว่า ด้านมาตรฐานผู้เรียนโดยรวม นักเรียนปฏิบัติในทุกตัวบ่งชี้ ค่าเฉลี่ยร้อยละ 82.75 ส่วนที่ไม่ปฏิบัติ เฉลี่ยร้อยละ 17.25 นับว่าปฏิบัติอยู่ในระดับมากส่วนที่เป็นปัญหาที่จะต้องดำเนินการพัฒนาต่อไป ได้แก่ การศึกษาอุปกรณ์กีฬาหลังเลิกใช้ทุกครั้ง การปฏิบัติงานในการทำเวรโดยไม่ต้องมีครูสั่ง ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์แก่นักเรียน ครูทุกคนต้องเอาใจใส่ รับผิดชอบ และร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายเน้นการทำงานเป็นทีม มีการมอบหมายงานที่ชัดเจนมีการกำกับติดตาม และประเมินผลอย่างเป็นระบบ

พงษ์ ตักดี พงษ์สุภา (2546 : 93-96) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาด้านผู้เรียนในโรงเรียนอัครพิชย์รักษ์พิทยา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรธานี ในด้านความตรงต่อเวลา ได้แก่ การมาเรียนสาย การไม่เข้าแถวหน้าเสาธง การไม่เข้าเรียนบางชั่วโมงโดยใช้เครื่องมือการบริการให้คำปรึกษา เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานในการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษา ด้านผู้เรียน ผลการศึกษา พบว่า การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 -3/12 ที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 58 คน ในโรงเรียนอัครพิชย์รักษ์พิทยา โดยการใช้อุปกรณ์คือการใช้คำปรึกษาทั้ง 6 กิจกรรมมาใช้ในการพัฒนาจากการดำเนินงานอย่างจริงจัง พบว่าสามารถพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนทำให้นักเรียนสามารถพัฒนาพฤติกรรมในการเข้าเรียนของนักเรียนได้ดี สถิติการหนีเรียนลดลงเป็นอย่างมาก ทำให้มีผลดีต่อการจัดการเรื่องการสอนของโรงเรียน ภาพรวมในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่

พึงประสงค์ของนักเรียน การพัฒนาพฤติกรรมทั้ง 3 ด้าน คือ การมาโรงเรียนทันเวลา การเข้าแถวหน้าเสาธง การเข้าเรียน การปฏิบัติงานในวงจรที่ 1 และวงจรที่ 2 ได้สะท้อนผลการปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า ว่า กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ามีความรู้ความเข้าใจ และสามารถนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานคือ การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนทั้ง 3 ด้าน ได้เป็นอย่างดี

ปรีชา สังฆรัตน์ (2546 : 50) ได้ศึกษาการพัฒนาวินัยนักเรียน โดยใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์โรงเรียนคอนปอวิทยา สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า ครูโรงเรียนคอนปอวิทยา มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถสร้างโปรแกรมเพื่อพัฒนาวินัยนักเรียน โดยใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ได้ 5 กิจกรรม คือ การอภิปราย สถานการณ์จำลอง การแสดงบทบาทสมมุติ และการศึกษาเฉพาะกรณี และสามารถนำโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ทั้ง 5 กิจกรรม สอดแทรกในกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาวินัยด้านการตรงต่อเวลา ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และความมีระเบียบได้

สมเดช ใจหวัง (2547 : 64) ได้ศึกษาการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านไทร อำเภอไพรบึง จังหวัดศรีสะเกษ ใน 3 ด้าน คือ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ และความซื่อสัตย์ โดยใช้กลยุทธ์การฝึกอบรม และการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ดำเนินการ 2 วงรอบ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต แบบบันทึก แบบประเมินการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้เทคนิคการตรวจสอบข้อมูลสามเส้า (Triangulation Technique) และนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา พบว่า กิจกรรมเข้าค่ายอบรมพัฒนาจิต ทำให้กลุ่มเป้าหมายมีความกระตือรือร้น ต้องการพัฒนาตนเอง ทำให้มีความรู้ความเข้าใจ สามารถนำแนวคิด วิธีการไปพัฒนาตนเองให้มีวินัย มีความรับผิดชอบ และความซื่อสัตย์ การสอนสอดแทรกในรายวิชาต่าง ๆ กิจกรรมปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม โดยการอบรมหน้าเสาธง และกิจกรรมการบูรณาการกับวิถีชีวิตทั้งในและนอกโรงเรียน ทำให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม บรรลุตามวัตถุประสงค์

โกเมน กวีสิทธิ์ (2548 : 75) ได้วิจัยการพัฒนาการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านการประหยัดโรงเรียนชุมชนนารายณ์วิทยา อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ 2 วงรอบ ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนา ผลการศึกษา พบว่า การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ กิจกรรมโฮมรูม กิจกรรมประกวดสุดยอดนักเรียนประหยัด และกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน โดยการพัฒนาต้องดำเนินงานอย่างค่อยเป็นค่อยไปและต่อเนื่องจึงจะได้ผล

อนุรักษ์ บูรณชนิต (2550 : 78-79) ได้ศึกษาเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของนักเรียนในสถานศึกษาที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2. ผลการวิจัย พบว่า

1. ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และประธานกรรมการสถานศึกษา ถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของนักเรียนในสถานศึกษาที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านผู้เรียนมีความซื่อสัตย์ สุจริต และด้านผู้เรียนปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ประธานกรรมการสถานศึกษา มีความเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ครูและผู้บริหารสถานศึกษา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านอื่น ๆ มีความคิดเห็นตรงกันคือ อยู่ในระดับมาก

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็น ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และประธานกรรมการสถานศึกษา ถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของนักเรียนในสถานศึกษาที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมและรายด้านทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อเปรียบเทียบเป็นรายคู่พบว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งโดยรวมและรายด้าน ทุกคู่ ยกเว้นด้านผู้เรียนมีวินัย มีความรับผิดชอบ ผู้บริหารสถานศึกษา และประธานกรรมการสถานศึกษา มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

2. งานวิจัยต่างประเทศ

ฮอฟแมน (Hoffman, 1970 : 291) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูกับจริยธรรมสี่ประการ คือการรับผิดชอบ การยอมรับสารภาพผิด การยึดหลักแห่งตนและการต้านทานสิ่งชั่วร้าย พบว่า เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูตั้งแต่ 4-13 ปี มีลักษณะทาง จริยธรรมทั้งสี่ประการสูงกว่าเด็กที่ไม่ได้รับการเลี้ยงดูแบบให้ความรักนอกจากนั้นยังพบว่า การให้เหตุผลในการอบรมสั่งสอนในการสัมพันธ์ทางบวกกับลักษณะ ทาง จริยธรรมของเด็กโดยเฉพาะเด็กที่มีอายุ 5 ปี

โคลเบอร์ก (Kohlberg, 1975 : 52 - 53) ได้ทดลองการใช้พัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมด้วยการอภิปรายกลุ่มในห้องเรียน โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาจำนวน 4 ห้องเรียน และแต่ละห้องเรียนนั้นประกอบด้วยผู้เรียนซึ่งมีการใช้เหตุผลเชิงพฤติกรรม 3 ชั้น คือ การใช้เหตุผลเชิงพฤติกรรมอยู่ในระดับ การฝึกนั้นใช้วิธีอภิปรายกลุ่มในหมู่นักเรียนด้วยกันโดยใช้สถานการณ์ที่เป็นปัญหาทางจริยธรรมสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่เชื่อมั่นได้ และเมื่อ

ทดสอบอีกครั้งหลังจากฝึกหนึ่งปีก็ยังคงพบว่าเหตุผลเชิงจริยธรรมของกลุ่มทดลองยังสูงกว่ากลุ่มควบคุม

ยัสเซน (Yessen. 1976 : 551-555) ได้ศึกษาความแตกต่างความแตกต่างระหว่างเพศที่มีผลต่อการพัฒนาทางจริยธรรม โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 4 กลุ่ม คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มัธยมศึกษาปีที่ 3 ศึกษาวิจัยพบว่า ความแตกต่างระหว่างเพศชายและเพศหญิง ไม่มีผลต่อการพัฒนาทางจริยธรรม

บิสกิน และฮอสกิสสัน (Biskin and Hoskisson. 1977 : 407-415) ได้ทดลองสอนจริยธรรมโดยใช้วิธีการจัดโครงการอภิปรายเกี่ยวกับจริยธรรมที่ต้องตัดสินใจจากวรรณคดีและเรื่องราว โดยใช้นักเรียน โดยระดับ 4-5 แบ่งออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแล้ววัดจริยธรรมตามวิธีการตามโคลเบอร์ค จากนั้นก็ทดลองโดยกลุ่มทดลองมีการจัดโครงสร้างการประเมินเพื่อช่วยให้นักเรียนสมทบบทบาทของตนเองไป ส่วนกลุ่มควบคุมการปล่อยให้อภิปรายไปตามธรรมชาติ จากนั้นทดสอบจริยธรรมในตอนหลังผลการวิจัยพบว่า การอภิปรายอย่างมีระบบที่ให้โอกาสผู้เรียนอยู่ในบทบาทที่ถ่องเรื่อง สามารถเปลี่ยนการตัดสินใจ จริยธรรมในระดับที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ หมายความว่าผู้สอนสามารถพัฒนาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้โดยให้เขาได้มีโอกาสอภิปรายขณะที่ทำให้เขาต้องกระทำกับบทบาทมาก

ไรซ์ (Rice. 1978 : 1451) ได้ทำการวิจัย เรื่อง “ การเปรียบเทียบการเข้าใจต่อระเบียบวินัยของโรงเรียนระหว่างนักเรียน ผู้ปกครอง ครู และ ผู้บริหาร โรงเรียน” ผลการวิจัยพบว่าสิ่งที่เป็นปัญหาสำคัญที่สุดเกี่ยวกับวินัยคือ การขาดความสนใจของนักเรียนในเรื่องวินัย ความเกียจคร้าน และ การติดยาเสพติด เช่น บุหรี่ และ พวอกแอลกอฮอล์

วอร์ซอร์ (Warshaw. 1978 : 1451) ได้ทำการวิจัยเรื่องเหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กเกรด 4 และ 6 ในโรงเรียนที่มีสภาพแวดล้อมต่างกัน กลุ่มตัวอย่างนักเรียนชายกับนักเรียนหญิง 96 คน เครื่องที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลพบ่ว่า เพศและระดับชั้นไม่มีอิทธิพลต่อการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กอย่างมีนัย สำคัญแต่องค์ประกอบที่น่าสนใจคือกลุ่มเพื่อนและอิทธิพลของโรงเรียนอย่างส่งเสริมให้การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้น

กิลฟอร์ด (Gilford. 1993 : 59) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมของครู รูปแบบการสอนและการยอมรับของนักศึกษาผู้ใหญ่ตามสภาพแวดล้อมในการเรียน ทำการศึกษา จำนวน 519 คน จาก 6 วิทยาลัย ผลการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์ระหว่างระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมกับรูปแบบการสอนมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยการคำนวณด้วย Pearson Correlation Coefficient คะแนนจากแบบทดสอบ

Defining Issues Test ร่วมกับคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรมพื้นฐานพบว่า ระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมต่อรูปแบบการสอนเพิ่มขึ้น 12 % แต่สหสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการสอนและยอมรับของผู้เรียนต่อพฤติกรรมการสอน ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ขณะที่สหสัมพันธ์ระหว่างระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมพื้นฐานกับเพศมีนัยสำคัญทางสถิติ

โบนาวิตซ์ (อนุรักษ์ บูรณธนิต. 2550 : 78 ; อ้างอิงมาจาก Bonawitz. 2002 : 1433) ได้ศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบการพัฒนาจริยธรรมของนักศึกษาที่เรียนรายวิชาจริยศาสตร์ ซึ่งเป็นวิชาบังคับสำหรับนักศึกษาทุกคน เพื่อเสริมสร้างคุณภาพการศึกษา พบว่า นักศึกษาที่เรียนรายวิชาจริยศาสตร์มีระดับการพัฒนาจริยธรรมสูงกว่านักศึกษาที่ระดับผลการเรียนเท่ากัน แต่ไม่ได้เรียนรายวิชานี้แสดงว่า จริยธรรมย่อมเกิดจากการปลูกฝังอย่างสม่ำเสมอจึงทำให้ผู้เรียนมีการแสดงออกตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคม

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศจะเห็นได้ว่าการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้กลยุทธ์ในการพัฒนาถือว่ามีความสำคัญมาก ในการที่จะพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ตามโครงการเพื่อให้นั้น ๆ มีคุณภาพและยั่งยืน เพราะถือเป็นกิจกรรมที่จะช่วยให้ผู้ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียน สามารถปฏิบัติงานในขอบข่ายที่ตนเองรับผิดชอบ ประสบผลสำเร็จตามนโยบายภายใต้เงื่อนไขความร่วมมือกันระหว่าง พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ครู และผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งต้องร่วมมือกันอย่างจริงจัง ในอันที่จะส่งเสริมเยาวชนของชาติให้เป็นพลเมืองคดียังนั้นทุก ๆ ฝ่ายในสังคมไทยจำเป็นต้องร่วมมือกันแก้ไขปัญหาจริยธรรม โดยเร่งปลูกฝังจริยธรรมให้แก่ประชากรไทย โดยเฉพาะเยาวชนทั้งหลายเพื่อความสงบสุขของสังคมไทย และเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาอื่นตามมาในอนาคต